

**UNIVERZA V LJUBLJANI  
FAKULTETA ZA UPRAVO**

**Diplomsko delo**

**SLOVENSKO-HRVAŠKI ODNOSI NA  
PODROČJU OSEBNEGA STATUSA  
POSAMEZNIKA**

**Vesna Perčin**

**Ljubljana, junij 2012**



**UNIVERZA V LJUBLJANI  
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO

**SLOVENSKO-HRVAŠKI ODNOSI NA PODROČJU OSEBNEGA  
STATUSA POSAMEZNIKA**

Kandidatka: Vesna Perčin  
Vpisna številka: 04030428  
Študijski program: visokošolski študijski program Uprava prva stopnja  
Mentor: viš. pred. mag. Slavko Debelak

Ljubljana, junij 2012



## **IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA**

Podpisana Vesna Perčin, študentka visokošolskega študijskega programa Uprava I. stopnja, z vpisno številko 04030428, sem avtorica diplomskega dela z naslovom: »Slovensko-hrvaški odnosi na področju osebnega statusa posameznika«.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela,
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem poskrbela, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu,
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerimi so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Ur. list RS, št. 21/95), kršitve pa se sankcionira tudi v ukrepih po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo,
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za Upravo,
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela Fu«.

Diplomsko delo je lektorirala Mija Jandrić, univ. dipl. spl. jez.

Ljubljana, 4. 6. 2012

Podpis avtorice: Vesna Perčin



## **POVZETEK**

Leta 1991, ko je razpadla Socialistična Federativna Republika Jugoslavija, je na njenem ozemlju nastalo pet novih držav, med njima tudi Slovenija in Hrvaška, ki sta povezani s 670 kilometri meje na kopnem in morju. Slovence in Hrvate združuje dolga zgodovina kulturnega, gospodarskega, političnega in prijateljskega sodelovanja.

Ob zadnjem popisu leta 2001 je v Republiki Hrvaški živelo 13.173 Slovencev. V Republiki Sloveniji po podatkih popisa iz leta 2002 živi 35.672 Hrvatov. Čeprav je število hrvaških državljanov v Sloveniji precej številčnejše, nimajo priznanega statusa nacionalne manjšine in kljub velikemu prizadevanju Hrvatov, ki živijo v Sloveniji, jim ta status do danes ni priznan. Slovcem je bil status nacionalne manjšine odvzet leta 1997 in ponovno vrnjen leta 2010.

Glavni namen te diplomske naloge je prikazati ter analizirati osebni status posameznika, s poudarkom pri postopkih pridobivanja oziroma dodeljevanja državljanstva Republike Slovenije in Republike Hrvaške. Čeprav imata obe državi primerno urejeno zakonodajo, je v Sloveniji in na Hrvaškem po razpadu skupne jugoslovanske federacije in osamosvojitve držav prihajalo do množičnega in sistematičnega kršenja človekovih pravic. V Sloveniji je velika večina kršitev načela nediskriminacije pri podeljevanju slovenskega državljanstva, kar je povezano z osamosvojitvijo Republike Slovenije. Največji problem je pojav velikega števila tako imenovanih izbrisanih. Hrvaška se je srečala s problemi, ki so nastajali, ko so osebe, ki niso bile vnesene v register, ali katerih vnos je bil uničen med vojno, morale dokazovati, da so državljani Republike Hrvaške. Predvsem so imeli težave pri dokazovanju hrvaškega državljanstva etični Srbi, ki so se po letu 1991 naselili v Vzhodni Slavoniji in drugi srbski begunci iz drugih hrvaških območij.

**Ključne besede:** osebni status, prebivališče, državljanstvo, Slovenija, Hrvaška

## **SUMMARY**

### **SLOVENIAN-CROATIAN RELATIONS IN THE AREA OF PERSONAL STATUS OF AN INDIVIDUAL**

After the dissolution of the Socialist Federative Republic of Yugoslavia in 1991, five new countries took shape on its territory, including Slovenia and Croatia. The two countries are linked by a 670 km-long border on land and sea, while their nations, Slovenians and Croats, share a long history of cultural, economic, political and friendly cooperation.

According to the latest Croatian census conducted in 2001, 13,173 Slovenians were living in the Republic of Croatia. Slovenian census data of 2002 showed that 35,672 Croatians were living in the Republic of Slovenia. Although there are more Croatian nationals in Slovenia, they do not have the national minority status. Their constant efforts have not yet been successful. However, Slovenians lost their minority status in 1997, but regained it in 2010.

The main objective of the thesis is to demonstrate and analyze the status of an individual, with considerable emphasis put on the processes of acquiring and granting citizenship both in the Republic of Slovenia and in the Republic of Croatia. Although the two countries have adequate legislation, mass and systematic violations of human rights were committed after the dissolution of the Yugoslav Federation and the independence of individual countries. In Slovenia, the majority of violations arose from the non-discrimination principle in granting Slovenian citizenship in its independence process. The biggest problem is related to high numbers of "the Erased". Croatia, however, mainly dealt with issues concerning persons who were not registered or whose entries were destroyed during the war. Consequently, they were obliged to prove their Croatian citizenship. The most enormous difficulties in proving Croatian citizenship were encountered by ethnic Serbs, who populated East Slavonian areas after 1991, and other Serbian refugees coming from different Croatian territories.

**Keywords:** personal status, residence, citizenship, Slovenia, Croatia



# KAZALO

|   |           |
|---|-----------|
| IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA.....                          | III       |
| POVZETEK.....   | V         |
| SUMMARY.....  | VI        |
| KAZALO.....   | VII       |
| KAZALO PONAZORITEV .....  | IX        |
| <b>1 UVOD.....</b>  | <b>1</b>  |
| <b>2 OSEBNI STATUS POSAMEZNIKA.....</b>                           | <b>3</b>  |
| 2.1 Osebno ime .....  | 3         |
| 2.1.1 Določitev osebnega imena.....                               | 3         |
| 2.1.2 Spremembe osebnega imena.....                               | 4         |
| 2.2 Državljanstvo .....   | 5         |
| 2.2.1 Načelo porekla oziroma krvne zveze.....                     | 6         |
| 2.2.2 Teritorialno načelo območja.....                            | 7         |
| 2.2.3 Načelo prebivališča oziroma domicila.....                   | 7         |
| 2.3 Prebivališče.....   | 7         |
| 2.3.1 Pravica do izbire prebivališča .....                        | 8         |
| 2.3.2 Stalno prebivališče.....                                    | 8         |
| 2.3.3 Začasno prebivališče .....                                  | 9         |
| <b>3 REGISTRI S TEMELJNIMI PODATKI O PREBIVALSTVU V REPUBLIKI</b> |           |
| <b>SLOVENIJI .....</b>  | <b>10</b> |
| 3.1 Matični register.....   | 10        |
| 3.2 Register stalnega prebivalstva .....                          | 11        |
| 3.3 Register državljanstev .....                                  | 12        |
| 3.4 Register tujcev .....   | 13        |
| 3.5 Register prosilcev za azil in beguncev .....                  | 13        |
| 3.6 Centralni register prebivalstva.....                          | 14        |
| <b>4 TUJCI V REPUBLIKI SLOVENIJI.....</b>                         | <b>16</b> |
| 4.1 Vstop tujcev v državo in zapustitev države.....               | 16        |
| 4.2 Vizumi .....  | 17        |
| 4.2.1 Vizum za kratkoročno bivanje – vizum C.....                 | 18        |
| 4.2.2 Vizum za dolgoročno bivanje – vizum D in D+C.....           | 19        |
| 4.2.3 Transitni vizum – vizum B .....                             | 19        |
| 4.2.4 Letališki transitni vizum – vizum A.....                    | 19        |
| 4.2.5 Skupinski vizum.....  | 20        |
| 4.3 Prebivanje tujcev .....                                       | 20        |
| 4.3.1 Izdaja dovoljenja za prvo prebivanje .....                  | 20        |
| 4.3.2 Dovoljenje za začasno prebivanje.....                       | 21        |
| 4.3.3 Dovoljenje za stalno prebivanje .....                       | 22        |
| 4.4 Integracija tujcev .....                                      | 23        |

|   |    |
|---|----|
| <b>5 DRŽAVLJANSTVO</b> .....  | 24 |
| 5.1 Slovenija in državljanstvo .....  | 24 |
| 5.2 Pridobitev državljanstva po slovenskem pravu .....  | 25 |
| 5.2.1 Pridobitev državljanstva po rodu .....  | 25 |
| 5.2.2 Pridobitev državljanstva z rojstvom na območju Republike Slovenije .....  | 26 |
| 5.2.3 Pridobitev državljanstva z naturalizacijo .....   | 27 |
| 5.2.4 Pridobitev državljanstva po mednarodni pogodbi .....  | 28 |
| 5.3 Prenehanje državljanstva po slovenskem pravem redu .....  | 28 |
| 5.3.1 Odpust iz državljanstva .....   | 28 |
| 5.3.2 Odrek državljanstva .....   | 29 |
| 5.3.3 Odvzem državljanstva .....  | 29 |
| 5.3.4 Prenehanje državljanstva po mednarodni pogodbi .....  | 30 |
| 5.4 Hrvaška in državljanstvo.....   | 30 |
| 5.5 Pridobitev državljanstva po hrvaškem pravu.....   | 30 |
| 5.5.1 Pridobitev hrvaškega državljanstva po poreklu.....  | 31 |
| 5.5.2 Pridobitev hrvaškega državljanstva z rojstvom na ozemlju Republike<br>Hrvaške .....                                       | 32 |
| 5.5.3 Pridobitev hrvaškega državljanstva z naturalizacijo .....   | 32 |
| 5.5.4 Pridobitev hrvaškega državljanstva po mednarodni pogodbi .....  | 34 |
| 5.6 Prenehanje državljanstva po hrvaškem pravem redu.....   | 34 |
| 5.6.1 Odpust državljanstva po hrvaškem pravem redu.....   | 34 |
| 5.6.2 Odrek državljanstva po hrvaškem pravem redu .....   | 35 |
| 5.6.3 Reintegracija hrvaškega državljanstva .....   | 36 |
| 5.7 Primerjava zakonske ureditve Zakona o državljanstvu Republike Slovenije in<br>Zakona o državljanstvu Republike Hrvaške..... | 36 |
| <b>6 ODNOSI MED DRŽAVAMA NA PODROČJU OSEBNEGA STATUSA</b>   |    |
| <b>POSAMEZNIKA</b> .....  | 38 |
| 6.1 Narodnost.....  | 38 |
| 6.1.1 Slovenci v hrvaški ustavi.....  | 40 |
| 6.1.2 Mešani zakoni med Hrvati in Slovenci .....  | 41 |
| 6.2 Rojstvo .....   | 42 |
| 6.2.1 Slovenski otroci, rojeni v Republiki Hrvaški.....   | 44 |
| 6.3 Lastništvo .....  | 44 |
| 6.4 Zaposlitev .....  | 46 |
| 6.5 Kolizija državljanstev .....  | 49 |
| 6.6 Hrvaški imigranti v Sloveniji.....  | 50 |
| 6.7 Značilnosti Slovencev kot imigrantov .....  | 51 |
| <b>7 ZAKLJUČEK</b> .....  | 52 |
| LITERATURA IN VIRI .....  | 54 |

## KAZALO PONAŽORITEV

### KAZALO SLIK

|   |    |
|---|----|
| Slika 1: Tok podatkov CRP .....                               | 15 |
| Slika 2: Slikovni prikaz vizuma C .....                       | 18 |
| Slika 3: Živorajeni otroci v Sloveniji .....                  | 43 |
| Slika 4: Naravni prirast, Slovenija.....                      | 43 |
| Slika 5: Lastništvo nepremičnin na Hrvaškem.....              | 45 |
| Slika 6: Število prodanih stanovanj na Hrvaškem.....          | 45 |
| Slika 7: Stopnja registrirane brezposelnosti.....             | 46 |
| Slika 8: Aktivno prebivalstvo, Slovenija, november 2011 ..... | 47 |
| Slika 9: Stopnja brezposelnosti na Hrvaškem .....             | 48 |



# 1 UVOD

»Osebni status je splet značilnosti, na katere pravni red veže določena dejstva iz civilnopravnih in upravnopravnih razmerij. Status je neka zmožnost pridobitve pravice in dolžnosti, odgovornosti in privilegijev, ki se na pridobljeni status vežejo. Temelj položaja posameznika v razmerju do uprave pa predstavlja aktivnost/neaktivnost uprave kot aktivnosti nosilcev pravic« (Strmetski, 2004, str. 9).

Če povzamem, osebni status posameznika pomeni pravni položaj posameznika v državi, ki mu po veljavnem pravnem redu pripada zaradi določenih pravno-relevantnih okoliščin in zaradi katerih se ta položaj razlikuje od položaja drugih fizičnih oseb, pri katerih takšne okoliščine niso podane. Med takšne okoliščine se šteje tudi državljanstvo posameznika, osebno ime, prebivališče in razvid (evidenca) njegovega osebnega statusa, torej dejstva (tudi spreminjajoča), ki se začnejo s posameznikovim rojstvom in trajajo vse do njegove smrti (Debelak in Rakočevič, 2008, str. 67).

Na splošno je bila normativna dejavnost mednarodne skupnosti na področju osebnega statusa posameznika, predvsem na področju državljanstva, tradicionalno usmerjena predvsem v preprečevanje apatridije in urejanje načinov pridobivanja državljanstva. Ob razpadu večnacionalnih držav (kot nekdanja SFRJ) se je temu pridružila še vrsta drugih dejavnosti, ki so narekovale potrebe po pravočasnem reševanju konfliktov, humanitarni pomoči kot tudi skrbi za begunce. Ob razpadu bivše države SFRJ je bilo za mednarodno skupnost še posebej pomembno medsebojno urejanje vprašanj, ki bi jih lahko zaradi same neurejenosti privedlo do nastanka novih spopadov, kot tudi navala beguncev v sosednje države. Zato je pomembna opredelitev osebnega statusa posameznika v odnose med Slovenijo in Hrvaško. V diplomski nalogi sem se pri pisanju namenoma izognila odprtim političnim vprašanjem med obema državama.

Namen oziroma cilj diplomskega dela je predstavitev zakonodaje in obveznosti na področju osebnega statusa posameznika v Sloveniji ter jo primerjati z zakonodajo na Hrvaškem. Osredotočila se bom na primerjavo med državama, predvsem na področju državljanstva. Ker pa osebni status zajema tudi osebno ime, prebivališče in razvid osebnega stanja, bom tem institucijam posvetila nekaj pozornosti. Lahko poudarim, da se slovenska pravna ureditev na področju osebnega statusa posameznika ves čas spreminja ter dopolnjuje. V diplomskem delu želim pokazati, da ima Slovenija primerno urejeno zakonodajo na področju prebivališča tako za tujce kot za svoje državljanke, da je njen postopek precej preprost.

Pri izdelavi diplomske naloge bom uporabila nekaj raziskav, ki se ukvarjajo s proučevanjem hrvaško-slovenskih odnosov na področju osebnega statusa posameznika.

- **Primerjalna metoda:** z njo bom proučevala na nivoju primerjave dejstev, odnosov, procesov, z namenom odkrivanja podrobnosti in razlik.
- **Metoda kompilacija:** uporabila bom izpise, navedbe in citate drugih avtorjev.
- **Zgodovinska metoda:** z njo bom proučevala bližnje, daljne preteklosti na nivoju opisovanja in vzorčnega razlaganja.

Pri načinu zbiranja, urejanja in obdelave podatkov bom uporabila tako elektronske vire kot tudi knjige in članke ter druga gradiva.

Diplomska naloga bo sestavljena iz sedmih poglavij. V prvem delu je predstavljeno izhodišče diplomskega dela, namen in cilj, metode dela ter struktura diplomskega dela.

V drugem delu bom predstavila osebni status posameznika. Povezala ga bom s pojmi državljanstva, osebnega imena in prebivališča.

V tretjem delu bom predstavila register s temeljnimi podatki o prebivalstvu, v katerem bom opisala matični register, register stalnega prebivalstva, register državljanov, register tujcev in centralni register prebivalstva.

V četrtem delu bom predstavila status tujca v Republiki Sloveniji. V tem poglavju se bom dotaknila tudi dovoljenja za prebivanje kot tudi vizumov.

V petem poglavju bom opredelila koncept državljanstva in ga analizirala v domačem in mednarodnem pravnem redu. Ker je velika večina kršitev načela nediskriminacije pri podeljevanju slovenskega državljanstva povezana z osamosvajanjem Republike Slovenije v letih 1991–1992, bom v to analizo vključila tudi problematiko nasledstva držav na področju državljanstva ter primerjala zakonodajo na tem področju v sosednji Hrvaški.

V šestem poglavju pa bom predvsem raziskovala odnose med državama na področju, kjer prihaja do razlik oziroma razhajanj, to je na področju narodnosti, rojstev, lastništva, zaposlitve kot tudi kolizije med državljanstvi.

## **2 OSEBNI STATUS POSAMEZNIKA**

Osebni status pomeni pravni položaj posameznika v državi, ki mu po veljavnem pravnem redu zaradi relevantnih okoliščin pripada in zaradi katerega se njegov položaj razlikuje od položaja drugih fizičnih oseb, pri katerih ni takšnih okoliščin ali so drugačne. Gre za splet okoliščin, na katere pravni red veže določena dejstva iz civilnopравnih in upravno pravnih razmerij, v katere vstopa. Med te okoliščine spada: državljanstvo, osebno ime, prebivališče, in razvid njegovega osebnega statusa. Torej dejstva, ki se začnejo s posameznikovim rojstvom in trajajo vse do njegove smrti (Debelak in Rakočević, 2008, str. 67).

### **2.1 OSEBNO IME**

Poimenovanje oseb z imenom je v navadi že več tisočletij. Osebna imena so ena od oblik ljudske ustvarjalnosti in del besedišča vsakega jezika in narodove kulture. V sebi nosijo znamenje zgodovine, kulturnih vplivov in vezi, izročila običajev, religije, jezikovnega razvoja, razumevanja življenja in tudi pogledov na svet (Debelak in Rakočević, 2008, str. 87).

Državljan Republike Slovenije ima pravico in dolžnost uporabljati svoje osebno ime. Uporaba osebnega imena je tako v interesu osebe same, kakor tudi v interesu pravnega reda in pravne varnosti. Osebno ime je tako zelo pomembna sestavina za celotni pravni promet osebe. Osebno ime je tudi nujno za potrebe javne uprave, za vodenje različnih datotek (Inkret, 1996, str. 153). Osebno ime se uvršča med osebnostne pravice, ki so urejene in varovane tako v slovenski ustavi, kot v številnih aktih mednarodnega prava.

Pravica do imena temelji na naslednjih predpostavkah:

- vsaka oseba mora imeti osebno ime,
- vsakdo mora uporabljati osebno ime, ki mu je bilo določeno,
- osebno ime mora zagotavljati spoštovanje človekove osebnosti in njegovega dostojanstva,
- osebno ime je varovano s pravili upravnega, civilnega in tudi kazenskega prava,
- vsakdo, ki nosi določeno osebno ime, ima tudi pravico, da ga spremeni.

#### **2.1.1 DOLOČITEV OSEBNEGA IMENA**

Ime je trajna oznaka, s katero se identificira fizična oseba. Za pravni promet mora biti osebno ime sestavljeno iz največ dveh besed v imenu in največ dveh besed v priimku. Oseba dobi svoje osebno ime ob rojstvu, določijo ga starši sporazumno, najpozneje v 30 dneh od otrokovega rojstva. Osebno ime je sestavljeno iz imena in priimka. Ime in priimek sta lahko sestavljena iz več besed, ki pa morajo tvoriti celoto. Priimek je po identifikaciji družinsko ime, otrok pa ga dobi po priimku enega ali obeh staršev, lahko pa

mu starši določijo tudi drugačen priimek. Zakon o osebnem imenu (v nadaljevanju ZOI) določa dve pomembni načeli za določitev otrokovega imena:

- načelo enakopravnosti staršev v razmerju do otroka,
- načelo svobodne izbire imena in priimka.

Iz različnih vzrokov prihaja do primerov, ko pravilo, da oba starša sporazumno določita osebno ime otroka, ne more biti uresničeno. Ti primeri so sledeči (Inkret, 1996, str. 154):

1. V primeru nesoglasja staršev glede otrokovega osebnega imena določi otroku osebno ime pristojni organ za socialno skrbstvo.
2. Če eden od staršev:
  - ni več živ,
  - ne more izvrševati roditeljskih pravic,
  - je neznan,
  - določi otroku osebno ime drugi od staršev.
3. Če otrokovi starši:
  - niso več živi,
  - ne morejo izvrševati roditeljskih pravic,
  - določi otroku osebno ime tisti, ki mu je zaupana skrb zanj, v soglasju s pristojnim organom za socialno skrbstvo.
4. Če so otrokovi starši neznani (najdenček):
  - določi osebno ime pristojni občinski organ za socialno skrbstvo,
  - če ga kdo posvoji, mu osebno ime določijo posvojitelji.

### **2.1.2 SPREMEMBE OSEBNEGA IMENA**

ZOI v tretjem delu opredeljuje načine in pogoje za spremembo osebnega imena. Za določeno osebno ime se lahko spremeni tako mladoletnim kot tudi polnoletnim državljanom. Do spremembe osebnega imena lahko pride na podlagi bodisi spremembe družinsko pravnih razmerij ali prošnje osebe pristojnemu državnemu organu.

- Sprememba družinsko pravnih razmerij:

Osebno ime se lahko spremeni pri sklenitvi zakonske zveze, kjer se zakonca lahko sporazumeta, da si za priimek vzameta priimek enega ali drugega, da vsak od njiju doda svojemu priimku priimek drugega zakonca in eden oziroma oba zakonca vzameta priimek drugega in temu priimku dodata svoj priimek.

Državljan Republike Slovenije s stalnim prebivališčem v tujini lahko pri sklenitvi zakonske zveze pred organi tuje države izbere priimek po predpisih te države.

Ob razveljavitvi ali razvezi zakonske zveze obdrži oseba svoj tedanji priimek. V roku šestih mesecev od pravnomočnosti sodbe o razvezi oziroma razveljavitvi zakonske zveze pa lahko oseba z izjavo vzame priimek, ki ga je imela pred sklenitvijo zakonske zveze. To izjavo mora podati pri pristojnem upravnem organu za notranje zadeve pri upravni enoti.



V primeru priznavanja očetovstva do otrokovega dopolnjenega 18. leta imajo starši pravico otroku določiti novo osebno ime. Posvojitelj lahko otroku, ki že ima osebno ime, ob posvojitvi določi svoj priimek ali novo osebno ime. Ime pa lahko spremeni le, če je otrok mlajši od štirih let. Po otrokovem desetem letu je potrebna v obeh primerih tudi njegova privolitev za spremembo imena (Inkret, 1996, str. 156).

- Prošnja osebe pristojnemu državnemu organu:

Sprememba celotnega osebnega imena ali samo priimka se lahko spremeni na podlagi prošnje državljana, ki je napolnil 18 let, ali na podlagi prošnje zakonitega zastopnika, ki zaprosi za spremembo osebnega imena mladoletne osebe. V prošnji ni potrebno navajati razlogov za spremembo. O prošnji odloča tisti pristojni državni organ, pri katerem je bila prošnja vložena.

Sprememba osebnega imena pa se ne dovoli osebi, ki je bila obsojena za kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti, dokler kazen ni bila izvršena ali dokler trajajo pravne posledice obsodbe.

## **2.2 DRŽAVLJANSTVO**

Državljanstvo spada med teme, ki imajo zelo dolgo zgodovino in se zdijo vsaj na prvi pogled tako vsakdanje in jasne, kot da o njih ni kaj spraševati. Državljanstvo se vse bolj pojmuje kot kompleksna kategorija, ki obsega sposobnost, da pripadniki določene skupine obvladajo svojo usodo v njej (Bibič, 1997, str. 37).

Državljanstvo pomeni stalno pravno razmerje določene osebe državljana do države, razmerje, ki veže posameznika z določeno državo in mu priznava posebni pravni status, to je krog pravic in dolžnosti. Poenostavljeno gledano pomeni državljanstvo pravno pripadnost nekega človeka določeni državi in je načeloma stalno razmerje, stalna vez, ki traja, dokler je ne prekinemo na poseben način. Ta trajna zveza, ki je v bistvu določen sklop medsebojnih pravic in obveznosti, ni odvisna od tega, ali se posameznik nahaja v državi ali pa v tujini. Državljanstvo, kot razmerje človeka do države, nujno predstavlja obstoj države. Tudi sam termin državljanstvo je oblikovan po državi.

Konvencija o državljanstvu Sveta Evrope iz leta 1997 državljanstvo opredeljuje kot pravno vez med državo in posameznikom, ne glede na etično pripadnost posameznika. Ta pravna vez temelji na pristni in učinkoviti zvezi med državo in njenimi državljani, določitev te vezi pa je prepuščena ureditvi posamezne države. V pravnem pogledu ni razlike, ali poimenujemo državljanstvo kot posebno pravno razmerje med posameznikom ali pa posebno pravno relevantno lastnost posameznika. V pravnem pogledu so pomembne predvsem pravne posledice, ki iz takšnega razmerja ali veze nastanejo za posameznika in državo (Debelak in Rakočević, 2008, str. 69).

Državljanstvo omogoča posamezniku oblikovanje cele vrste drugih pravnih razmerij. Posameznik stopa v različna pravna razmerja z državo; določena pravna razmerja pa se

lahko oblikujejo samo med državljani določene države in njo, namreč posameznik lahko v neki državi vstopa v določena pravna razmerja samo, če je njen državljan. Tujci ne morejo biti subjekti v določenih pravnih razmerjih.

Konvencija o državljanstvu Sveta Evrope je primer celovitega oblikovanja pravil glede pridobitve in izgube državljanstva na mednarodni ravni in v 4. členu določa pravila o državljanstvu vsake države pogodbenice, da jih je potrebno zasnovati na naslednjih principih:

- vsakdo ima pravico do državljanstva,
- potrebno je preprečevati nastanek brezdržavljanstva,
- nikomur ne sme biti državljanstvo samovoljno odvzeto,
- niti zakonska zveza ali razveza med državljanom pogodbenice in tujcem niti sprememba državljanstva zakonca v času zakona ne sme avtomatsko vplivati na državljanstvo drugega zakonca (European Convention on Nationality, 1997, ETS, št. 166).

Država ureja državljanstvo s svojimi predpisi. Suverena pravica države je, da odloča o tem, koga bo štela za svojega državljana in na kakšen način je mogoče pridobiti državljanstvo. Na kakšen način pridobi posameznik državljanstvo neke države je stvar njenega pravnega reda. Država s svojimi predpisi določi, katere osebe bo štela za svoje državljane. Podlaga za pridobitev državljanstva določene države je vedno neka pravna norma. V pravni teoriji in tudi v zakonodajni praksi večine držav je za pridobitev uveljavljenih troje glavnih načel (Debelak in Rakočević, 2008, str. 73):

- načelo porekla oziroma krvne zveze (ius sanguinis),
- teritorialno načelo območja (ius soli),
- načelo prebivališča oziroma domicila (ius domicili).

### **2.2.1 NAČELO POREKLA OZIROMA KRVNE ZVEZE**

Po načelu krvne zveze oziroma porekla se državljanstvo rojenega otroka določa glede na državljanstvo njegovih staršev. To pomeni, da otrok pridobi državljanstvo svojih staršev ne glede na to, kje je rojen in kje starši živijo (Šturm, 1996, str. 91). To načelo nedvomno v največji meri prispeva k ohranitvi celovitosti družine, čeprav so bili prvotni razlogi za njegovo uveljavitev predvsem nacionalni. Izključna uporaba tega načela lahko že v primeru, ko sta otrokova starša državljana različnih držav, povzroča določene težave, mnoge države se pri tem dosledno držijo pravila: zakonski otrok po očetu, nezakonski po materi. Nekatere države omogočajo pod posebnimi pogoji tudi nezakonskim otrokom pridobitev državljanstva po očetu. Problemi pa se pojavljajo tudi pri določanju državljanstva mladoletnim otrokom, če starši spremenijo državljanstvo. Da se mladoletni otroci ravnaajo po svojih starših pri spremembi državljanstva, je logično pri načelu porekla in je združljivo tudi z načelom območja.

### **2.2.2 TERITORIALNO NAČELO OBMOČJA**

Po načelu območja pridobi otrok državljanstvo tiste države, na območju katere se je rodil, ne glede na dejstvo, kakšno državljanstvo so do tedaj imeli njegovi starši in ne glede na to, ali bo otrok ostal v državi, ki ga na ta način šteje za svojega državljana. Država otroku, ki se je rodil na njenem ozemlju, prizna svoje državljanstvo ne glede na druge okoliščine. To načelo so največkrat uporabljale države, v katere so se ljudje priseljevali v velikem številu; načelo naj bi posebej izražalo posameznikovo tesno zvezo z državo, v kateri je rojen.

### **2.2.3 NAČELO PREBIVALIŠČA OZIROMA DOMICILA**

Po načelu prebivališča pridobi neka oseba državljanstvo tiste države, na katerem območju ima prebivališče. Pri tem se običajno zahteva kvalificirano bivanje, za otroke pa, da so bili vzgojeni v državi. Bistvo domicila je prebivanje posameznika v neki državi in njegov namen, da trajno ostane v tej državi. Trajnost namena ostati v določeni državi je v vsakem primeru relativna, zato v nekaterih pravnih redih ločijo med stalnim in začasnim prebivanjem, pri čemer se pri slednjem prav tako predpostavlja namen trajno ostati v državi. Tam, kjer je uveljavljeno domicilno načelo, se praviloma zahteva dejansko, pogosto tudi nepretrgano prebivanje v določenem času. Domicil je pogostokrat samo eden od pogojev za pridobitev državljanstva, resda bistven, vendar še vedno samo pogoj (Debelak in Rakočević, 2008, str. 74).

## **2.3 PREBIVALIŠČE**

Za zagotovitev evidence o stanju, gibanju in o nastanitvi državljanov Republike Slovenije so državljanji dolžni prijaviti stalno oziroma začasno prebivališče in kakršnokoli spremembo v zvezi s tem. Evidenca prijav prebivališča se je rodila v 19. stoletju na evropskem kontinentu. Razlikujemo stalno in začasno prebivališče. Stalno prebivališče je naselje, v katerem oseba živi z namenom stalnega prebivanja. Začasno prebivališče pa je naselje, v katerem se oseba začasno nahaja izven stalnega prebivališča. Za pravni red je izredno pomembno, da imajo vse fizične osebe svoje stalno prebivališče. Še zlasti je to pomembno pri določanju krajevne pristojnosti sodnih in upravnih organov (Inkret, 1996, str. 166).

V Republiki Sloveniji načine in pogoje prijave in odjave stalnega in začasnega prebivališča enotno ureja Zakon o prijavi prebivališča (v nadaljevanju ZPPreb). Zakon je zasnovan tako, da velja kot temeljni predpis, ki ureja prijavo in odjavo prebivališča, tako za državljanke Republike Slovenije, kot tudi za tujce na območju Republike Slovenije, obenem pa zaradi specifičnosti kot izjemo dopušča, da se prijavno odjavna obveznost za posamezne skupine oseb uredi tudi drugače, in sicer s posebnim predpisom ali mednarodno pogodbo. Prijava in odjava prebivališča sta tako za slovenske državljanke kot za tujce z urejenim statusom urejeni na enak način (Debelak in Rakočević, 2008, str. 92).

### **2.3.1 PRAVICA DO IZBIRE PREBIVALIŠČA**

Pravica do svobode gibanja in izbire prebivališča, opredeljena z Ustavo Republike Slovenije, obsega dve dimenziji: prva dimenzija je ta, da posameznik lahko ostaja na določenem prebivališču, ki si ga je svobodno izbral, druga pa, da ni omejen pri njegovi menjavi. Ustava tudi določa, da se sme pravica do prostega gibanja in izbire prebivališča omejiti le z zakonom, vendar samo, če je to potrebno, da bi se zagotovil potek kazenskega postopka, preprečilo širjenje nalezljivih bolezni, zavaroval javni red ali če to zahtevajo interesi obrambe. Dolžnosti prijave in odjave prebivališča pa ni mogoče razumeti kot omejevanje posameznikove pravice do svobode gibanja in svobodne izbire prebivališča (Debelak in Rakočevič, 2008, str. 91).

### **2.3.2 STALNO PREBIVALIŠČE**

Vsaka oseba sme imeti samo eno prebivališče. Posameznik se v nekem kraju naseli z namenom, da bo v njem stalno prebival in bo to središče njegovih življenjskih interesov, to pa presoja na podlagi njegovih poklicnih, ekonomskih, socialnih in drugih vezi, ki kažejo, da med posameznikom in naseljem, kjer živi, dejansko obstajajo tesne in trajne povezave. Za prijavo stalnega prebivališča mora biti kumulativno izpolnjen tako subjektivni – namen prebivanja, kot objektivni – dejansko prebivanje, pogoj prijave. Opredelitev stalnega prebivališča tako določa kriterije, na podlagi katerih je mogoča presoja dejanskosti prebivanja, saj izhaja iz navezanih okoliščin, na podlagi katerih je mogoče določiti posameznikovo stalno prebivališče. Pojem stalnega prebivališča je tako enak pojmu običajnega prebivališča, ki ga lahko pojmuje tudi kot posameznikovo uradno prebivališče (Debelak in Rakočevič, 2008, str. 93).

Stalno prebivališče in spremembo naslova stanovanja je treba prijaviti v osmih dneh od spremembe. Preden pa se stalno prebivališče zapusti, ga je treba odjaviti. Ob prijavi stalnega prebivališča je potrebno dokazati, da ima državljan pravico do prebivanja na naslovu, ki ga prijavlja.

ZPPreb navaja naslednje podatke, ki jih mora posameznik dati pristojnemu organu ob prijavi oziroma odjavi stalnega prebivališča (ZPPreb):

- priimek in ime,
- EMŠO oziroma datum rojstva in spol, če ta ni določen,
- kraj rojstva,
- staro stalno prebivališče,
- novo stalno prebivališče,
- državljanstvo,
- narodnost,
- zakonski stan,
- priimek in ime ter EMŠO posameznika, ki vodi gospodinjstvo, ter sorodstveno razmerje do njega,

- dovoljenje oziroma prepoved za posredovanje podatkov iz 1. in 5. točke porabnikom, ki nimajo zakonske podlage za zbiranje teh podatkov,
- datum prijave, odjave oziroma spremembe.

### **2.3.3 ZAČASNO PREBIVALIŠČE**

Je vsako drugo prebivališče, kjer se posameznik bodisi zadržuje ali začasno prebiva zaradi dela, šolanja in drugih razlogov, pri čemer je bistvenega pomena, da na tem naslovu nima namena stalno prebivati. ZPPreb določa, da ima posameznik lahko prijavljeno le eno stalno prebivališče, medtem ko ima lahko prijavljenih več začasnih prebivališč, ki jih mora stanodajalec oziroma sam, če prebiva izven nastanitvenih objektov, po enem letu obnoviti. Če stanodajalec oziroma posameznik ne obnovi začasnega prebivališča na tem naslovu, po zakonu preneha (Debelak in Rakočevič, 2008, str. 94). Začasno prebivališče se ne prijavlja za osebe, ki so v bolnišnicah in v kazensko poboljševalnih zavodih, za osebe, ki se nastanijo v zatočiščih zaradi družinskega nasilja. Prav tako se začasno prebivališče ne prijavlja za osebe, ki so pripadniki sil za zaščito, reševanje in pomoč, če na povabilo Republike Slovenije sodelujejo pri odpravljanju posledic naravnih nesreč in posamezniki, ki se kot državljani, ki jim je bil priznan ugovor vesti vojaške dolžnosti, zaradi opravljanja nadomestne civilne službe ali drugega predpisanega usposabljanja za zaščito in reševanje nastanijo v objektih organizacije, ki to službo ali usposabljanje izvajajo.

### **3 REGISTRI S TEMELJNIMI PODATKI O PREBIVALSTVU V REPUBLIKI SLOVENIJI**

Ko govorimo o registraciji prebivalstva, imamo v mislih vodenje podatkov oseb, ki se vodijo in zbirajo v različnih registrih upravnih notranjih zadev oziroma v tako imenovanih registrih oseb. To so (Debelak in Rakočevič, 2008, str. 118):

- matični register,
- register stalnega prebivalstva,
- register državljanstev,
- register tujcev,
- register prosilcev za azil in beguncev,
- centralni register prebivalstva.

#### **3.1 MATIČNI REGISTER**

Zakon o matičnem registru (v nadaljevanju ZMatR) je stopil v veljavo 3. 5. 2005 in je celovitejše uredil področje matičnih knjig. Pred novim zakonom so se ločeno in ročno vodile rojstna in poročna matična knjiga ter matična knjiga umrlih, z novim zakonom pa so vse tri združene v enoten računalniško voden matični register.

Za vodenje matičnih knjig veljajo naslednja načela:

- načelo oficialnosti; ki prihaja do izraza v tem, da so državni organi dolžni voditi matične knjige ter da jih smejo voditi samo po uradni dolžnosti samo oni in ne kakšen drug organ,
- načelo enotnosti; pomeni, da se na celotnem območju države vodijo matične knjige na enak način. Zato je treba v njih vpisati vsa dejstva, ki jih zakon določa,
- načelo javnosti; državne matične knjige imajo naravo javnih knjig. Dejstva, ki so vpisana v matično knjigo, veljajo za resnična, dokler se sodno ne dokaže drugače. Izpiski iz državnih matičnih knjig imajo dokazno moč. Poleg dokazne moči vpisov in izpisov je pomembna sestavina načela javnosti matičnih knjig tudi v tem, da ima zainteresirana oseba pravico do brezplačnega vpogleda v te knjige. Vpogled pa je treba opraviti pri pristojnem matičarju v uradnih prostorih in v uradnih urah,
- načelo verodostojnosti; pomeni, da so dejstva, ki so vpisana v matični knjigi, ali dejstva, ki se z njo dokazujejo, točna.

Matični register je računalniško vodena baza podatkov, v katero se vpisujejo matična dejstva. Matični register je razvid osebnih stanj državljanov Republike Slovenije in razvid rojstev, zakonskih zvez, smrti in tujcev, ki so nastale na območju Republike Slovenije. Podlaga za vpis v matični register je zbirka listin, ki so tudi sestavni del matičnega registra. Upravna enota, na območju katere je matično dejstvo nastalo, je pristojna za vpis matičnih dejstev v matični register.

V matični register se za državljane Republike Slovenije vpisujejo: rojstni podatki (priimek in ime, spol, dan, mesec, leto, ura in kraj rojstva, državljanstvo, EMŠO), podatki o otrokovih starših (priimek in ime, EMŠO, državljanstvo, naslov stalnega prebivališča), izjava o izbiri osebnega imena za pravni promet, priznanje ugotovitev in izpodbijanje očetovstva ali materinstva, posvojitve, sprememba osebnega imena, sprememba osebnega imena staršev, podaljšanje in odvzem roditeljske pravice ter prenehanje tega ukrepa, skrbništvo ter prenehanje tega ukrepa, odvzem in vrnitev poslovne sposobnosti, pridobitev in prenehanje državljanstva, sprememba spola, podatki o sklenitvi zakonske zveze (dan, mesec, leto in kraj sklenitve zakonske zveze), podatki o zakoncu (priimek in ime, EMŠO, državljanstvo, naslov stalnega prebivališča, priimek po sklenitvi zakonske zveze), podatki o smrti (dan, mesec, leto, ura in kraj smrti), pravna podlaga vpisa (vrsta listine, kdo jo je izdal in kje se hrani), popravki napak in sprememb že vpisanih podatkov, datumi, oznake, statusi in drugi tehnični podatki, potrebni za vodenje podatkovne baze (Debelak in Rakočević, 2008, str. 119). Prav tako se v matični register vpisujejo podatki o tujcih, ki so nastali na območju Republike Slovenije, in sicer: podatki o rojstvu, podatki o sklenitvi zakonske zveze, podatki o zakoncu, podatki o smrti, pravna podlaga vpisa, popravki napak in sprememb že vpisanih podatkov ter datumi, oznake, statusni in drugi tehnični podatki, potrebni za vodenje podatkovne baze.

Podatki se v matični register vpisujejo po kraju dogodka. To dejstvo pa zagotavlja (Debelak in Rakočević, 2008, str. 120):

- popolnost zajetja (zabeležijo se vsi dogodki na določenem območju, ne glede na stalno prebivališče ali državljanstvo, podatki o dogodkih se ne izgubljajo),
- uradnost vira (dogodek zabeleži uradna oseba po svoji krajevni pristojnosti),
- odgovornost za pravilnost podatkov (tisti, ki je zabeležil podatke, zanje odgovarja po vsebini in ažurnosti, pristojen je tudi, da preveri podatke in odpravi morebitno napako),
- stabilnost podatkovnega vira (podatkovni vir se po kraju dogodka ne spreminja, ker je dogodek vsak zase enkrat in fiksni),
- da se dogodek zajame le enkrat (do dvojnikov ne prihaja; če pa pride do poskusa dvojnega vpisa istega dogodka, se ta takoj odkrije).

### **3.2 REGISTER STALNEGA PREBIVALSTVA**

Register stalnega prebivalstva je računalniško vodena evidenca o posameznikih, ki imajo stalno ali začasno prebivališče na območju Republike Slovenije oziroma so se stalno ali začasno (več kot 3 mesece) odselili iz Republike Slovenije in jo skladno z ZPPreb vodi Ministrstvo za notranje zadeve in Upravna enota, zaradi zagotovitve pregleda nad stanjem in gibanjem prebivalstva na območju Republike Slovenije.

V tej zbirki podatkov se vodijo naslednje evidences (Debelak in Rakočević, 2008, str. 122):

- evidenca posameznikov, ki imajo na območju Republike Slovenije stalno prebivališče,
- evidenca posameznikov, ki imajo na območju Republike Slovenije prijavljeno začasno prebivališče,

- evidenca stanodajalcev,
- evidenca posameznikov, ki so se stalno odselili iz območja Republike Slovenije,
- evidenca posameznikov, ki so se začasno, za več kot tri mesece, odselili iz Republike Slovenije,
- evidenca posameznikov, ki so bili z odločbo izbrisani iz registra stalnega prebivalstva,
- evidenca gospodinjestev,
- evidenca naslovov za vročanje,
- evidenca volilne pravice.

### **3.3 REGISTER DRŽAVLJANSTEV**

Register državljanstev predstavlja zbirko podatkov o osebah, ki so pridobile državljanstvo Republike Slovenije z naturalizacijo, in podatkov o osebah, ki jim je to državljanstvo prenehalo z odpustom, odrekom ali z odvzemom. Register državljanstev se vodi kot informatizirana podatkovna zbirka, ki jo vzdržuje ministrstvo, pristojno za notranje zadeve. Podatke vpiše v register organ, ki je odločil o pridobitvi in prenehanju državljanstva. Register je računalniško povezan z registrom tujcev in matičnim registrom.

V registru državljanstev se osebni podatki o osebah, ki se vpisujejo v register državljanstev, zbirajo in nadalje obdelujejo za ugotavljanje, urejanje in uveljavljanje njihovih pravic in obveznosti, odločanje o njihovih pravicah in obveznostih, spremljanje stanja na področju državljanstev, potrebe državnih organov in drugih uporabnikov, ki jih potrebujejo za opravljanje z zakonom določenih nalog oziroma za vodenje in vzdrževanje predpisanih zbirk in izvajanje statističnih, zgodovinskih in drugih raziskovanj (ZDRS).

Pravna podlaga za vodenje registra je Zakon o državljanstvu Republike Slovenije (v nadaljevanju ZDRS). Omogoča vodenje naslednjih podatkov (Debelak in Rakočević, 2008, str. 123):

- o vlogi (osebno ime, rojstni datum in kraj, EMŠO, spol, prebivališče, datum vloge in zakonska podlaga),
- o zagotovilu (številka in datum izdaje zagotovila, datum vročitve),
- o odločbi (številka in datum odločbe, vrsta odločitve, datum vročitve, državljanstvo do naturalizacije),
- o reviziji (številka in datum revizije, vrsta odločitve o reviziji),
- o vložnem pravnem sredstvu (vrsta in datum vložitve pravnega sredstva),
- o vložnem izrednem pravnem sredstvu (vrsta in datum vložitve izrednega pravnega sredstva),
- o odločitvi o izrednem pravnem sredstvu (vrsta in datum odločitve).

Osebni podatki se hranijo v evidencah še 50 let po smrti ali prenehanju državljanstva osebe, na katero se podatki nanašajo. Po poteku tega roka pa se arhivirajo.



### **3.4 REGISTER TUJCEV**

Register tujcev je računalniško vodena evidenca o dovoljenjih za prebivanje tujcev, državljanov iz tretjih držav in državljanov držav članic Evropskega gospodarskega prostora (v nadaljevanju EGP) ter o njihovih družinskih članih, evidenca potrdil o prijavi prebivanja državljanov držav članic EGP ter evidence o izrečenih ukrepih odpovedi prebivanja tujcem, ki se v skladu z Zakonom o tujcih Republike Slovenije (v nadaljevanju ZTuj RS) vodi o tujcih.

Evidenca dovoljenj za prebivanje in potrdil o prijavi prebivanja vsebujejo podatke, ki omogočajo pogled celotnega poteka postopka izdaje dovoljenja za prebivanje oziroma potrdil o prijavi prebivanja od vložitve vloge, odločitve o vlogi, vloženega pravnega sredstva, kakor tudi vseh načinov prenehanja dovoljenja za prijavljanje oziroma potrdila o prijavi prebivanja. Zaradi zagotovitve podatkov o stanju in gibanju tujcev ter o listinah, ki so jim bile izdane, se tako v registru tujcev vodijo evidence o (Debelak in Rakočević, 2008, str. 124):

- dovoljenjih za začasno prebivanje,
- dovoljenjih za stalno prebivanje,
- potnih listinah za tujce,
- osebnih izkaznicah za tujce,
- izkaznicah o dovolitvi zadrževanja, udeležbi tujcev na tečajih slovenskega jezika, udeležbi tujcev na tečajih seznanjanja s slovensko kulturo, zgodovino in ustavno ureditvijo.

Register tujcev je povezan s centralnim registrom prebivalstva, registrom stalnega prebivalstva, matičnim registrom, registrom prosilcev za azil in beguncev, registrom državljanstev in policijskimi evidencami o vloženih kazenskih ovadbah in prekrških ter evidencah delovnih dovoljenj, ki jih vodi Zavod za zaposlovanje Republike Slovenije.

### **3.5 REGISTER PROSILCEV ZA AZIL IN BEGUNCEV**

Je računalniško vodena evidenca, katere informacijski sistem podpira vse postopke, ki obravnavajo postopek pridobitve mednarodne zaščite in integracijo beguncev. Obsega register prosilcev za azil in sistem evidentiranih integracijskih ukrepov za begunce. Omogočena je konsolidacija podatkov in informacij o vseh dejanjih in postopkih v povezavi s prosilci za mednarodno zaščito in integracijo beguncev. Z azilnim registrom je zagotovljena podpora delovnim postopkom Sektorja za mednarodno zaščito in Sektorja za integracijo beguncev in tujcev. Uradnikom in drugim uporabnikom iz javnih evidenc, če so do tega upravičeni, je omogočen tudi takojšen vpogled v postopke za posameznega prosilca za mednarodno zaščito ali beguncev.

### 3.6 CENTRALNI REGISTER PREBIVALSTVA

V centralnem registru prebivalstva (v nadaljevanje CRP) se centralo zbirajo, obdelujejo, hranijo in uporabljajo podatki o prebivalstvu, z namenom spremljanja stanja in gibanja prebivalstva za potrebe državnih organov in drugih uporabnikov, ki jih potrebujejo za opravljanje predpisanih nalog oziroma za vodenje zbirk podatkov o posameznikih ter za namen izvajanja statističnih podatkov, socialno-ekonomskih in drugih raziskovanj, za katere imajo zakonsko podlago. CRP lahko opredelimo kot osrednjo zbirko podatkov, v kateri se zbirajo podatki (ZCRP-UPB1, 3. člen):

- o državljanih, ki imajo stalno ali začasno prebivališče v Republiki Sloveniji, in tujcih, ki imajo dovoljenje za stalno ali začasno prebivanje v Republiki Sloveniji,
- o državljanih, ki so stalno ali začasno, za več kot tri mesece, odsotni iz Republike Slovenije,
- o tujcih, ki v Republiki Sloveniji nimajo dovoljenja za stalno ali začasno prebivanje, imajo pa določene pravice ali obveznosti na področju pokojninskega in invalidskega zavarovanja, davkov, iz humanitarnih razlogov ali na drugem področju, če je tako določeno z zakonom.

Podatki, ki se zbirajo v CRP, so:

1. EMŠO,
2. kraj rojstva,
3. ime in priimek,
4. državljanstvo,
5. prebivališče in vrsta prebivališča,
6. zakonski stan,
7. volilna pravica,
8. EMŠO (matere, očeta, zakonca in otrok),
9. identifikatorji za povezovanje z administrativnimi zbirkami podatkov,
10. datumi in podatki o dogodkih, spremembah in popravkih.

Podatki CRP-ja so osebni podatki, zato je glavno načelo varstvo in zavarovanje osebnih podatkov, kar ureja Zakon o varstvu osebnih podatkov (v nadaljevanju ZVOP).

Pri zbiranju podatkov velja pravilo, da se podatki pridobivajo od upravljavca zbirke podatkov, ki je najbližji izvoru podatkov oziroma ki jih prvi zabeleži. Podatki v CRP se tako zbirajo od različnih upravljavcev zbirk osebnih podatkov, kot so: register stalnega prebivalstva, matični register, register tujcev, register državljanstev in register prostorskih enot. Podatki se v CRP kontrolirajo, uredijo in nato z enega mesta posredujejo uporabnikom, ki so v skladu z zakonom ali s pisno privolitvijo posameznika, na katerega se podatki nanašajo, upravičeni do pridobivanja osebnih podatkov (Debelak in Rakočević, 2008, str. 126).

**Slika 1: Tok podatkov CRP**



Vir: Ministrstvo za notranje zadeve

◀ Pretok podatkov med registri in njihova uporaba v različnih upravnih postopkih pa ne vpliva pozitivno le na racionalizacijo dela v državni upravi, temveč je pomembna tudi za kakovost podatkov. Ti se namreč rednim uporabnikom, velikim državnim registrom, razpošljejo enaki in sočasno. Posameznik tako nima možnosti, da bi se odločal po svojih lastnih interesih in glede na to, ali ima od države korist ali pa je dolžan izpolnjevati obveznosti do države. Tudi če pride do napake in se ta razpošlje vsem omejenim uporabnikom, se pri tako široki uporabi hitro odkrije (Debelak in Rakočević, 2008, str. 126).

## **4 TUJCI V REPUBLIKI SLOVENIJI**

Tema moje diplomske naloge zahteva tudi poznavanje tujskega prava. V Sloveniji in obratno na Hrvaškem živijo tudi Slovenci oziroma Hrvati, ki so v eni od držav tujci. Državljeni Hrvaške bodo vse do njihovega polnopravnega vstopa v Evropsko unijo (predvidoma junija 2013) v slovenskem oziroma evropskem prostoru obravnavani kot državljani tako imenovanih tretjih držav, za katere pa veljajo pravne obveznosti in pravice, ki jih navajam v nadaljevanju.

Tujec v Republiki Sloveniji je vsakdo, ki nima državljanstva Republike Slovenije (ZTuj RS).

Splošno sprejeta definicija tujca vsaj v večini evropskih držav je, da je to oseba, ki nima državljanstva države, v kateri se nahaja. Gre za osebe z zelo različnim pravnim položajem, vsem pa je skupno, da niso državljani države, v kateri trenutno so. Nekateri prebivajo v državi krajši ali daljši čas, nekateri pa se tam celo za stalno naselijo, drugi pa pridejo na krajši obisk, vendar pa so v vsakem primeru po svojem pravnem položaju v tej državi tujci (Debelak in Rakočević, 2008, str. 129).

Vsaka država ima suvereno pravico odločati o tem, kdo in na kakšen način ter pod kakšnimi pogoji lahko vstopa in prebiva na njenem ozemlju. Države urejajo ta vprašanja z zakoni in drugimi predpisi, ki se včasih označujejo s skupnim izrazom tujsko pravo. Predpisi, ki urejajo pravni položaj tujcev, so sestavni del domačega prava, nanašajo se predvsem na pravni položaj tujcev, na njihovo zaščito in pravice, določajo pa tudi nekatere omejitve v primerjavi s položajem državljanov. Takšni predpisi so predvsem zakon o tujcih, zakon o nadzoru državne meje, zakon o mednarodni zaščiti (Debelak in Rakočević, 2008, str. 133).

### **4.1 VSTOP TUJCEV V DRŽAVO IN ZAPUSTITEV DRŽAVE**

Zakon določa (ZTuj RS), da tujci lahko vstopajo in izstopajo iz Republike Slovenije na samo za to določenih mejnih prehodih. Mejna kontrola tujcev, ki vstopajo v državo, obsega poleg osebne kontrole tudi kontrolo prevoznega sredstva in osebnih stvari. Ob vstopu, bivanju in zapustitvi mora tujec imeti veljavno potno listino, razen če z zakonom ali mednarodnim sporazumom ni določeno drugače.

Na splošno tujcem pripada pravica do vstopa v državo. Suverena pravica vsake države pa je, da odloča o tem, komu dovoli vstop oziroma mu vstop zavrne. Zaradi tega pravila tujec ne more uveljavljati vstopa v državo kot svojo pravico, v tem primeru gre lahko samo za interes posameznika za vstop in ker je ta interes na splošno priznan s predpisi, gre za pravni interes, zato ga lahko tujec uveljavlja tudi v ustreznem upravnem postopku.

Pogoje in način vstopa, zapustitev in bivanje tujcev v Republiki Sloveniji ureja Zakon o tujcih – ZTuj-1-UPB6. Ta zakon določa, da o zavrnitvi vstopa v Republiko Slovenijo odloča organ mejne kontrole. Vstop se lahko zavrne državljanu tretje države, ki ne izpolnjuje pogojev za vstop v Republiko Slovenijo. Ti pogoji so:

- posedovati mora veljavno potno listino ali listine, ki jim dovoljuje prehod meje,
- posedovati mora veljavni vizum, če se to zahteva v skladu z Uredbo Sveta (ES) o seznamu tretjih držav, katerih državljani morajo pri prehodu zunanjih meja imeti vizume, in držav, katerih državljani so oproščeni te zahteve, razen če imajo veljavno dovoljenje za prebivanje,
- upravičujejo namen in pogoje nameravanega bivanja in imajo zadostna sredstva za preživljanje, tako za čas nameravanega bivanja kot tudi za vrnitev v svojo matično državo ali tranzit v tretjo državo, kjer ga bodo zagotovo sprejeli, ali bodo lahko ta sredstva zakonito pridobili,
- da ne gre za osebe, za katere je bil razpisan ukrep SIS zaradi zavrnitve vstopa,
- ne predstavljajo grožnje javnemu redu, notranji varnosti, javnem zdravju ali mednarodni odnosom katere koli države članice, zlasti če ni bil razpisan noben ukrep v nacionalni zbirki podatkov držav članic za zavrnitev vstopa na isti podlagi (Debelak in Rakočevič, 2008, str. 140).

Tujcu se kljub temu, da ima veljavno potno listino in ustrezen vstopni naslov, lahko zavrne vstop iz različnih razlogov. Razlogi, ki jih določa zakon kot upravičeno podlago za zavrnitev vstopa v državo, so različni po vsebini in po naravi, skupno pa jim je, da se z njimi skušajo zavarovati različni nacionalni interesi (Rakočevič, 1999, str. 45).

## **4.2 VIZUMI**

Izraz vizum je latinskega izvora (lat. visum ) in pomeni potrdilo, da je nekaj pregledano in odobreno, pomeni torej določeno dovoljenje ali odobritev. Vizum na področju tujskega prava pomeni v predpisani obliki in vsebini izdano dovoljenje oziroma odobritev pristojnega organa določene države tujcu, da lahko vstopi na njeno ozemlje in tam določen čas ostane, če za vstop izpolnjuje tudi druge zahtevane pogoje. Vizum je po svoji pravni naravi odločba, izdana v upravnem postopku; v vsebinskem smislu pa pomeni vstopni naslov, ki sam po sebi sicer še ne daje avtomatične pravice tujcu, da vstopi v državo; da mu zgolj pravico, da pride na mejni prehod in zaprosi za vstop. Vizum se lahko izda samo tujcu, ki ima veljavno potno listino, pri čemer mora biti veljavnost te listine vsaj tri mesece daljša od veljavnosti potne listine. Vizumi se ne izdajajo po uradni dolžnosti, ampak zgolj na prošnjo tujca. Vizum se izda v obliki nalepke, ki se pritrjuje v potno listino, možno pa je, da se izda tudi v obliki samostojnega dokumenta (Debelak in Rakočevič, 2008, str. 144). Vsebina in oblika vizuma je določena z zakonom in določa, da mora vizum vsebovati podatke o:

- vrsti vizuma,
- roku veljavnosti,
- trajanju bivanja v državi,



#### **4.2.2 VIZUM ZA DOLGOROČNO BIVANJE – VIZUM D IN D+C**

Ta vizum se izda tujcu, ki si bo v Republiki Sloveniji uredil dovoljenje za prebivanje z namenom združitve družine. Družinski član, ki ni državljan države članice Evropske unije, lahko zaradi združitve družine z državljanom Evropske unije ali s slovenskim državljanom vstopi v Republiko Slovenijo z veljavnim potnim listom, v katerem je vizum za dolgoročno bivanje – vizum D, razen, če je državljan države, s katero je Republika Slovenija ukinila vizume ali z veljavnim potnim listom in dovoljenjem za prebivanje, izdanim s strani druge države članice Evropske unije, razen če z mednarodno pogodbo ni določeno drugače (MJU, 2011).

#### **4.2.3 TRANZITNI VIZUM – VIZUM B**

Tranzitni vizum se izda tujcem, ki potujejo iz ene tuje države v drugo tujo državo, pri tem pa želijo ali morajo potovati preko ozemlja Republike Slovenije. Tranzitni vizum omogoča imetniku, da potuje enkrat ali dvakrat, izjemoma tudi večkrat preko ozemlja Republike Slovenije, pri čemer noben tranzit ne sme trajati dlje kot pet dni. Pristojni organ, ki izda tranzitni vizum, mora pred izdajo vizuma preveriti, ali ima tujec, ki prosi za tranzitni vizum, zagotovljen vstop v državo, v katero namerava potovati. Tujec mora pristojnemu organu za to predložiti zahtevane dokaze. Ti dokazi se v prvi vrsti nanašajo na izpolnjevanje pogojev, ki jih država, v katero potuje tujec, zahteva za vstop državljanov držav, iz katere je tujec. Pristojni organ mora zahtevati tudi ustrezno dokazilo o tem, da ima tujec dovolj sredstev za potovanje v namembno državo oziroma zagotovljen prevoz do te države (Rakočevič, 1999, str. 59).

#### **4.2.4 LETALIŠKI TRANZITNI VIZUM – VIZUM A**

Letališki tranzitni vizum je v bistvu izjemen vizum, saj ga morajo imeti samo tujci iz določenih držav ali potniki na določenih potovalnih smereh. Ta vizum v bistvu ustreza dovoljenju za tranzit, ki daje imetniku pravico, da med postankom ali prestopom z enega dela mednarodnega leta na drugega prečka mednarodno tranzitno območje letališča. Zahteva po tem vizumu je izjemna pri sicer splošno priznani pravici, da tujci lahko prestopajo omejeno mednarodno tranzitno območje brez vizuma (Rakočevič, 1999, str. 60). Tujci, ki med vmesnim pristankom na letališču v Sloveniji ne zapustijo letališkega prostora ali letala, praviloma ne potrebujejo vizuma. Izjemoma pa lahko Vlada Republike Slovenije z uredbo določi, da zaradi interesov države, zaradi zatiranja organiziranega kriminala ali zaradi odnosov z drugimi državami, državljanji določenih držav ali potniki na določenih potovalnih smereh potrebujejo za tranzit letališki tranzitni vizum (Debelak in Rakočevič, 2008, str. 146).

#### **4.2.5 SKUPINSKI VIZUM**

Vizum v skupinski potni list je po vsebini vizum C, A ali B, ki se praviloma vpiše v skupinski potni list skupini tujcev, ki mora šteti določeno število oseb, v Sloveniji najmanj 5 in največ 50 oseb. Ta vizum se izda za bivanje do največ 30 dni.

#### **4.3 PREBIVANJE TUJCEV**

Delitev na vstopne naslove (vizume) in bivalne naslove (dovoljenje za prebivanje) izhaja iz temeljne zasnove zakona. Bivalni naslovi se izdajajo za določen namen prebivanja in za daljše obdobje. Bivalni naslovi so za razliko od vstopnih naslovov bistven instrument za uravnavanje in obvladovanje migracijskih tokov, tj. priseljevanja v državo (Rakočević, 1999, str. 75).

Namen, zaradi katerega želi tujec prebivati ali se naseliti v državi, se bistveno razlikuje od raznih turističnih, poslovnih ali drugih krajših obiskov oziroma potovanj. Prebivanje tujcev v državi je lahko začasno, vendar pa vseeno traja daljši čas in je praviloma povezano z nekim točno določenim namenom, ki ga samo vizum ne dovoljuje, ali pa je stalno in traja nedoločen čas ter praviloma ni vezano na kakšen poseben namen oziroma omejeno s kakšnim posebnim namenom prebivanja. Dovoljenja, ki se izdajajo tujcem za daljše prebivanje v državi, so bivalni naslovi čas (Debelak in Rakočević, 2008, str. 149). Dovoljenje za prebivanje je vsaka odobritev pristojnega državnega organa, izdana v skladu z zakonom, ki dovoljuje tujcu prebivanje v Republiki Sloveniji. Dovoljenj za prebivanje je več vrst, vsako dovoljenje pa daje imetniku pravni naslov za prebivanje v Republiki Sloveniji in obenem tudi vstopni naslov (Rakočević, 1999, str. 78).

ZTuj RS navaja dve vrsti dovoljenj za prebivanje tujcev v Republiki Sloveniji, in sicer:

- dovoljenje za začasno prebivanje ali
- dovoljenje za stalno prebivanje.

##### **4.3.1 IZDAJA DOVOLJENJA ZA PRVO PREBIVANJE**

Prvo dovoljenje za prebivanje je tisto, ki se ga da tujcu, ki prvič prosi za izdajo dovoljenja, ne glede na namen, zaradi katerega prosi, kot tudi dovoljenje, za katero prosi tujec, ki je z določenim namenom že bival v Sloveniji, pa je po uresničitvi namena zapustil ozemlje Republike Slovenije, ne da bi zaprosil za podaljšanje dovoljenja ali za izdajo nadaljnega dovoljenja. Dovoljenje za prvo prebivanje je lahko samo dovoljenje za začasno prebivanje – v nobenem primeru ni mogoče dovoljenja za prvo prebivanje izdati v obliki dovoljenja za stalno prebivanje.

Dovoljenje za prvo prebivanje mora tujec pridobiti pred vstopom v Republiko Slovenijo. Takšen koncept je na splošno sprejet v zakonodajah držav članic Evropske unije, za tujce iz tako imenovanih tretjih držav. To pomeni, da tujec, ki pride v Slovenijo na podlagi



vizuma, v času svojega obiska ne more pri pristojnem organu zaprositi oziroma vložiti prošnje za izdajo dovoljenja za prvo prebivanje.

Vlogo za izdajo dovoljenja za prvo prebivanje v Sloveniji mora tujec vložiti pri pristojnem diplomatsko-konzularnem predstavništvu v tujini, ki je edini pristojni organ za sprejem takšne prošnje. Pri tem organu mora tujec plačati tudi predpisane takse za prošnjo, kar mora ta organ na prošnji tudi označiti. Diplomatsko-konzularno predstavništvo pošlje prošnjo pristojnemu organu v Sloveniji, in sicer Upravni enoti, ki je v konkretnem primeru krajevno pristojna za reševanje vloge. Gre za upravno enoto, v kateri namerava tujec v Sloveniji prebivati. Vložena prošnja mora biti popolna. Vsebovati mora vse zahtevane dokumente in dokazila, ki so potrebna, ne glede na namen, in tista, ki so vezana konkretno na namen, zaradi katerega je prošnja vložena (Rakočevič, 1999, str. 83).

Pogoji, ki morajo biti izpolnjeni za pridobitev dovoljenja za prvo prebivanje, so:

- veljaven potni list (katerega veljavnost je najmanj tri mesece daljša od nameravanega prebivanja v Republiki Sloveniji),
- ustrezno zdravstveno zavarovanje, ki krije najmanj nujne zdravstvene storitve v Republiki Sloveniji,
- zadostna sredstva za preživljanje, mesečno najmanj v višini osnovnega zneska minimalnega dohodka v Republiki Sloveniji,
- potrdilo o nekaznovanju iz matične države, ki ni starejše od treh mesecev, prevedeno v slovenski jezik in overjeno,
- fotografijo, ki kaže pravo podobo tujca, pri diplomatskem predstavništvu ali konzulatu Republike Slovenije, v tujini pa mora družinski član podati tudi dva prstna odtisa za njihov digitalni zajem.

#### **4.3.2 DOVOLJENJE ZA ZAČASNO PREBIVANJE**

Posebna vrsta dovoljenj za prebivanje je namenjena tujcem, ki želijo začasno prebivati (ali pa že začasno prebivajo) v Republiki Sloveniji zaradi razlogov, ki jih navaja ZTuj RS. Dovoljenja za prebivanje, ki se izdajo za določen čas, so časovno omejena in praviloma vezana tudi na določen namen, pri čemer morata biti namen in čas med seboj usklajena. Dovoljenje za začasno prebivanje mora v čim večji meri upoštevati čas, v katerem lahko tujec želeni namen tudi doseže. Tujcu, ki se mu izda dovoljenje za določen namen, se mora tudi časovno omogočiti, da lahko namen, zaradi katerega želi prebivati v Republiki Sloveniji, tudi uresniči, sicer izdaja sploh ne bi bila smiselna. Čas, za katerega se izda določeno dovoljenje, se zato razlikuje od primera do primera, odvisno od tega, koliko časa je potrebno za uresničitev določenega namena (Debelak in Rakočevič, 2008, str. 151). Nameni, ki utemeljujejo izdajo dovoljenja za začasno prebivanje, so opredeljeni v Zakonu o tujcih (ZTuj-1). Namen, da je tujec pridobil začasno prebivališče v Sloveniji, tujca tudi omejuje; tujec ne sme prebivati v Sloveniji v nasprotju z namenom ali izven namena, za katerega mu je bilo to dovoljenje izdano (Rakočevič, 1999, str. 78). Dovoljenje za začasno prebivanje se lahko izda tujcu, ki ima namen prebivati v Republiki Sloveniji zaradi:

- zaposlitve ali dela,

- združitve družine,
- študija, izobraževanja, specializacije ali strokovnega izpopolnjevanja ter praktičnega usposabljanja, sodelovanja oziroma udeležbe v programih mednarodnih izmenjav prostovoljcev in v drugih programih, ki ne sodijo v sistem formalnega izobraževanja,
- drugih upravičenih in z zakonom, mednarodnimi akti ali mednarodnimi načeli in običaji utemeljenih razlogov.

Zakon omejuje veljavnost prvega dovoljenja za začasno bivanje na največ eno leto. Dovoljenja za prvo prebivanje v Sloveniji ni mogoče izdati za dalj kot eno leto, ne glede na to, ali je za izpolnitev namena bivanja potreben daljši čas. Izjema glede tega je možna le v primeru izdaje dovoljenja za začasno prebivanje ožjim družinskim članom slovenskega državljana, ki so tujci, in otrokom tujcev, rojenim v Sloveniji (Rakočević, 1999, str. 88).

Tujec lahko pred pretekom dovoljenja za začasno prebivališče vloži prošnjo za podaljšanje dovoljenja pri pristojnem organu. Pri podaljšanju dovoljenja za začasno prebivanje gre vedno za dovoljenje, pri katerem namen, zaradi katerega je bilo izdano, ostaja nespremenjen. Zakonodajalec je na ta način omogočil, da se tujcu sorazmerno enostavno podaljša dovoljenje, če namen njegovega bivanja v Sloveniji še ni izpolnjen in če še naprej izpolnjuje za to vse potrebne pogoje. Prošnjo za podaljšanje dovoljenja vloži tujec v Sloveniji in lahko v času, dokler o prošnji ni odločeno, ostane v Sloveniji. Prav tako zakonodajalec omogoča tujcu, da na enak način kot podaljša prvotno dovoljenje, spremeni namen svojega prebivanja v Sloveniji, in sicer tako, da zaprosi za izdajo dovoljenja za nadaljnje prebivanje, vendar z drugačnim namenom. Tudi v tem primeru tujec do odločitve pristojnega organa lahko ostane v državi. V obeh primerih je za tujca ključno, da vloži prošnjo pravočasno, pred iztekom veljavnosti dovoljenja, ki ga ima, po preteku tega časa prošnje v Sloveniji ne more več vložiti, saj mora državo že pred tem zapustiti.

#### **4.3.3 DOVOLJENJE ZA STALNO PREBIVANJE**

Dovoljenje za stalno prebivanje se v številnih pogledih razlikuje od dovoljenj, ki se zaradi različnih namenov izdajajo za začasno prebivanje. To dovoljenje vzpostavlja predvsem bistveno tesnejšo zvezo med tujcem in Republiko Slovenijo. Pravni položaj tujcev, ki pridobijo takšno dovoljenje, je veliko bolj stabilen in trajen kot v primeru dovoljenj za začasno prebivanje. Vse posebnosti in razlike dovoljenja za stalno prebivanje v Republici Sloveniji izhajajo iz predpostavke, da si je tujec izbral Republiko Slovenijo kot središče svojih življenjskih interesov in namerava v njej ostati daljši čas ali celo trajno. Zaradi tega to dovoljenje ni vezano na noben poseben namen. Tujcu omogoča opravljanje vseh pridobitnih in drugih dejavnosti, saj je v številnih pogledih praktično izenačen s slovenskimi državljani. Dovoljenja za stalno prebivanje ni treba podaljševati. Zakon predpisuje za izdajo tega dovoljenja drugačne posebne pogoje, kot pri izdaji dovoljenja za začasno prebivanje (Rakočević, 1999, str. 114).

Dovoljenje za stalno prebivanje se lahko izda tujcu, ki pet let neprekinjeno zakonito prebiva v Republici Sloveniji na podlagi dovoljenja za začasno prebivanje ali potrdila o

vloženi prošnji za podaljšanje ali izdajo nadaljnjega dovoljenja za začasno prebivanje in ki izpolnjuje druge pogoje za izdajo dovoljenja, določene v ZTuj RS.

Pred pretekom petletnega roka se lahko izda dovoljenje za stalno prebivanje osebi, ki izpolnjuje naslednje pogoje:

- tujcu, ki je slovenskega rodu,
- tujcu, katerega prebivanje v Republiki Sloveniji je v interesu Republike Slovenije,
- tujcu, ki je nekoč v Republiki Sloveniji že imel dovoljenje za stalno prebivanje in mu je to prenehalo zaradi izselitve oziroma odsotnosti iz Republike Slovenije ali z območja držav članic Evropske unije,
- tujcu, ki je nekoč v Republiki Sloveniji že imel dovoljenje za stalno prebivanje in mu je to prenehalo zaradi tega, ker je v drugi državi članici Evropske unije pridobil status rezidenta za daljši čas.

#### **4.4 INTEGRACIJA TUJCEV**

Za uspešno vključevanje tujcev v družbo države gostiteljice je pomembno medsebojno prilagajanje. Uspešno vključevanje v slovensko družbo ni samo odgovornost priseljencev, ampak se mora prilagoditi tudi družba sama. Programi vključevanja državljanov tretjih držav, ki živijo in delajo v državah Evropske unije, v zadnjih letih pridobivajo čedalje večji pomen, tudi v Sloveniji. Cilji politike vključevanja temeljijo na načelih in vrednotah enakopravnosti, svobode in vzajemnega sodelovanja.

Za uspešno vključevanje je pomembno, da se omogoči priseljencem pridobitev osnovnega znanja slovenskega jezika, zgodovine in institucij Republike Slovenije ter omogoči pridobitve informacij o pravicah in dolžnostih, delu in življenju v Sloveniji.

Za namen integracije tujcev v slovensko družbo Ministrstvo za notranje zadeve s pomočjo evropskega sklada za vključevanje državljanov tretjih držav financira naslednje programe:

- učenje slovenskega jezika,
- seznanjanje s slovensko kulturo, zgodovino in z ustavno ureditvijo,
- brezplačno prvo opravljanje izpita iz slovenskega jezika na osnovni ravni.

Poleg teh programov se lahko priseljenci udeležijo in sodelujejo pri drugih projektih, programih in delavnicah, ki so namenjeni pomoči pri vključevanju v slovensko družbo.

Hrvaški državljan, ki prebiva na območju Republike Slovenije, mora imeti urejeno stalno ali začasno prebivališče. Državljanstvo pa pridobi, če izpolnjuje pogoje, ki jih določa ZDRS, katerega podrobneje opisujem v naslednjem poglavju.

## **5 DRŽAVLJANSTVO**

Republika Slovenija zagotavlja vsem pripadnikom drugih narodov in narodnosti pravico do vsestranskega kulturnega in jezikovnega razvoja, vsem s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji pa pridobitev državljanstva, če to želijo. Kot sem že na začetku diplomske naloge zapisala, da državljanstvo pomeni stalno pravno razmerje med državo in državljanom, pa smo zaradi spleta raznih življenjskih okoliščin, kot so združitev družine, boljši življenjski pogoji in podobne situacije, primorani vzeti tuje državljanstvo in se odreči lastnemu. Ker sta Slovenija in Hrvaška geografsko zelo blizu, je bilo takih situacij v preteklosti in sedanjosti veliko. V nadaljevanju bom opisala tako slovensko kot tudi hrvaško pravno ureditev državljanstva.

Zaradi hitrih sprememb na območju bivše Jugoslavije so novonastale države želele urediti državljanstvo oseb, ki so bile jugoslovanski državljani in državljani drugih republik (Kos, 1996, str. 345). Vsak državljan bivše Socialistične Federativne Republike Jugoslavije (v nadaljevanju SFRJ) je imel jugoslovansko državljanstvo, na podlagi katerega so bili vsi državljani obravnavani kot enaki. Državljanstvo v posamezni republiki je bilo relativno ne važno. Po razpadu SFRJ je republiško državljanstvo postalo odločilno za pravni položaj posameznika (Mesojedec-Prvinšek in Debelak, 1997, str. 214).

Razpad SFRJ se je začel, ko je Slovenija 25. junija 1991 razglasila svojo neodvisnost, 28. junija istega leta je prav tako svojo neodvisnost razglasila tudi Hrvaška in za njimi tudi ostale države. Ob razglasitvi suverenosti so novonastale države sprejele tudi zakone o državljanstvih, s katerimi so določile, katere osebe imajo za svoje državljane in kakšni so pogoji za pridobitev državljanstva za tiste, ki državljanstva niso dobili avtomatsko. Vse naslednice so kot osnovo za definicijo svojega državljanskega telesa uporabile republiško državljanstvo, kar je pomenilo, da je vsak državljan bivše SFRJ pridobil državljanstvo ene od naslednic (Dedić, 2007, str. 27).

Ko je 25. 6. 1991 v Sloveniji objavljena neodvisnost in uvedena demokracija, je v veljavo stopil ZDRS. Glavna načela tega zakona so, da se državljanstvo pridobi ali se mu odpove prostovoljno, kot tudi preprečevanje brezdržavljanstva. Slovenski in hrvaški zakon o državljanstvu je uzakonil načelo izključnosti lastnega državljanstva na območju države.

### **5.1 SLOVENIJA IN DRŽAVLJANSTVO**

Prvi ZDRS je bil sprejet leta 1991, kasneje je bil tudi nekajkrat dopolnjen in spremenjen. Zadnje spremembe in dopolnitve so bile sprejete konec leta 2006, Državni zbor Republike Slovenije pa je 9. marca 2007 potrdil uradno prečiščeno besedilo ZDRS. Na podlagi Zakona je Vlada Republike Slovenije izdala uredbo o merilih in okoliščinah ugotavljanja pogojev pridobivanja državljanstva Republike Slovenije v postopku naturalizacije in

Uredbo o merilih za ugotavljanje nacionalnega interesa pri sprejemu v državljanstvo Republike Slovenije na podlagi 13. člena ZDRS.

ZDRS določa načine in pogoje za pridobitev in prenehanje državljanstva Republike Slovenije. Zakon ne vsebuje vsebinske opredelitve državljanstva, zato v njem niso navedene pravice in dolžnost, ki jih ima posameznik iz tega razmerja. Pomembno je, da zakon uveljavlja načelo izključnosti slovenskega državljanstva, s tem da se oseba, ki ima poleg slovenskega tudi državljanstvo tuje države, na ozemlju Republike Slovenije šteje za slovenskega državljanca (Debelak in Rakočevič, 2008, str. 77).

## **5.2 PRIDOBITEV DRŽAVLJANSTVA PO SLOVENSKEM PRAVU**

Pridobitev državljanstva vedno temelji na pravnem viru. Ta vir predstavlja bodisi zakon ali pa mednarodna pogodba. Pri tem se pridobitev državljanstva navezuje na več okoliščin (Šturm, 1996, str. 95):

- neposredno na nek dogodek ali dejstvo,
- določeni osebi lahko omogočimo, da pri državnem organu zahteva sprejem akta o dodelitvi državljanstva,
- posameznika lahko pooblastimo, da v določenih primerih z enostransko izjavo pridobi državljanstvo.

Državljanstvo ureja ZDRS. Zakon temelji na naslednjih načelih:

- načelo izključnosti slovenskega državljanstva,
- načelo prostovoljnosti oz. spoštovanje volje posameznika,
- načelo preprečevanja apatridnosti,
- načelo enakopravnosti moža in žene,
- načelo enakopravnosti zakonskih in nezakonskih otrok,
- načelo enakopravnosti roditeljev pri odločanju o državljanstvu otroka (posvojenca), pri čemer zakon v skladu s predpisi o družinskih razmerah v primeru spora med roditelji daje odločilno vlogo organom, ki so dolžni skrbeti za otrokove koristi.

ZDRS pozna štiri načine pridobitve državljanstva, ki so določeni v 3. členu, in sicer:

1. po rodu,
2. z rojstvom na območju Republike Slovenije,
3. z naturalizacijo, s sprejemom v državljanstvo na podlagi prošnje,
4. po mednarodni pogodbi.

### **5.2.1 PRIDOBITEV DRŽAVLJANSTVA PO RODU**

Po rodu se pridobi državljanstvo po sili zakona ali s priglasitvijo. Enak učinek kot poreklo ima tudi popolna posvojitev določene osebe. Po rodu pridobi državljanstvo Republike Slovenije otrok:

- če sta ob njegovem rojstvu oče in mati državljanca Republike Slovenije,

- če je ob njegovem rojstvu eden od staršev državljan Republike Slovenije, otrok pa je rojen v Republiki Sloveniji,
- če je ob njegovem rojstvu eden od staršev državljan Republike Slovenije, drugi pa je neznanega državljanstva ali je brez njega, otrok pa je rojen v tujini.

Najenostavnejši primer pridobitve državljanstva po rodu je takrat, kadar sta oče in mati ob otrokovem državljanstvu slovenska državljana (ZDRS, 4. člen, 1. točka). V tem primeru pridobi otrok državljanstvo Republike Slovenije ex lege, ne glede na to, ali je rojen v Sloveniji ali v tujini.

S prigravitvijo pridobi slovensko državljanstvo otrok, ki je rojen v tujini, a je eden od staršev ob njegovem rojstvu slovenski državljan, če se ga do dopolnjenega 18. leta starosti priglasi za državljana Republike Slovenije ali če se do te starosti za stalno naseli v Sloveniji s staršem, ki je slovenski državljan. Priglasitev ni potrebna v primeru, če bi otrok ostal brez državljanstva. Tudi v tem primeru je podlaga za pridobitev državljanstva poreklo krvna zveza, vendar se to ne pridobi ex lege, ampak je potrebno vložiti ustrezno zahtevo pristojnemu organu. Upravičene osebe za prigrasitev so do otrokove polnoletnosti: otrokov roditelj, ki je državljan Republike Slovenije, ali skrbnik, če je otrok pod skrbništvom. Državljanstvo Republike Slovenije pridobi tudi oseba, rojena v tujini, ki je starejša od 28 let, ki do dopolnjenega 36. leta starosti da izjavo, da se priglasi kot državljan, če izpolnjuje naslednje pogoje:

- da je od njegovega rojstva do dane izjave eden od staršev slovenski državljan oziroma da je bil do svoje smrti, če je pred tem umrl,
- da ji po dopolnjenem 18. letu slovensko državljanstvo ni prenehalo zaradi odpusta, odreka ali odvzema (Debelak in Rakočević, 2008, str. 79).

### **5.2.2 PRIDOBITEV DRŽAVLJANSTVA Z ROJSTVOM NA OBMOČJU REPUBLIKE SLOVENIJE**

Po teritorialnem načelu z rojstvom na ozemlju Republike Slovenije pridobi slovensko državljanstvo tisti otrok, ki je rojen ali najden na območju Republike Slovenije, če sta njegova oče in mati neznan ali ni znano njuno državljanstvo ali pa sta brez državljanstva. Otroku, ki je na tak način pridobil državljanstvo Republike Slovenije, lahko to tudi preneha na zahtevo staršev, če se do dopolnjenega 18. leta starosti ugotovi, da so starši tuji državljanji. Državljanstvo mu preneha z dnem vročitve odločbe. V primeru, če so starši znani, mora pristojni organ najprej ugotoviti njihovo državljanstvo in nato, če niti v Sloveniji niti v tujini ni mogoče ugotoviti njihovega državljanstva, je potrebno otroka evidentirati kot državljana Republike Slovenije. Kasnejša ugotovitev staršev ali njihovega državljanstva na otrokovo državljanstvo ne vpliva.

### 5.2.3 PRIDOBITEV DRŽAVLJANSTVA Z NATURALIZACIJO

Državljanstvo Republike Slovenije se lahko pridobi tudi z naturalizacijo. Ta način pridobitve državljanstva temelji na domicilnem načelu in je vezan na izpolnitev različnih pogojev, ki so določeni z ZDRS. Z naturalizacijo pridobi tujec državljanstvo na lastno prošnjo s posebnim aktom pristojnega državnega organa. ZDRS določa naslednje pogoje, ki jih mora izpolnjevati oseba, ki zaprosi za slovensko državljanstvo:

- da je dopolnila 18 let,
- da ima odpust iz dosedanjega državljanstva ali da izkaže, da ga bo dobila, če bo sprejeta v državljanstvo Republike Slovenije,
- da dejansko živi v Sloveniji 10 let, od tega neprekinjeno zadnjih 5 let pred vložitvijo prošnje in ima urejen status tujca,
- da ima zagotovljena sredstva, ki njej in osebam, ki jih mora preživljati, zagotavljajo materialno in socialno varnost,
- da obvlada slovenski jezik za potrebe vsakdanjega sporazumevanja, kar dokaže s spričevalom o opravljenem izpitu iz znanja slovenščine na osnovni ravni,
- da ni bila pravnomočno obsojena na nepogojno zaporno kazen, daljšo od treh mesecev, ali da ji ni bila izrečena pogojna obsodba na zaporno kazen s preizkusno dobo, daljšo od enega leta,
- da ji ni bila izrečena prepoved prebivanja v Republiki Sloveniji,
- da njen sprejem v državljanstvo Republike Slovenije ne predstavlja nevarnosti za javni red, varnost ali obrambo države,
- da ima poravnane davčne obveznosti,
- da poda prisego o spoštovanju svobodnega demokratičnega ustavnega reda, ki je utemeljen v Ustavi Republike Slovenije.

Državljanstvo, ki se pridobi z naturalizacijo, se ne razlikuje od državljanstva, pridobljenega na druge načine. Možno pa je razveljaviti odločbo o pridobitvi državljanstva, če se ugotovi, da je bila naturalizacija dosežena z lažnimi izjavami ali z namernim prikrievanjem bistvenih dejstev ali okoliščin, ki bi vplivale na odločitev. Prav tako se odločba razveljavi v primeru, če je bila oseba sprejeta v državljanstvo Republike Slovenije na podlagi zagotovila, da ji bo tuje državljanstvo prenehalo, če bo sprejeta v državljanstvo Republike Slovenije, če v roku, navedenem v odločbi o sprejemu v državljanstvo, ne predloži dokaza, da ji je prenehalo njeno prejšnje državljanstvo (Debelak in Rakočević, 2008, str. 83).

ZDRS loči tri vrste pridobitve državljanstva z naturalizacijo:

- redna naturalizacija,
- naturalizacija z olajšavami,
- izredna naturalizacija.

Za vse tri vrste naturalizacije je značilen prosti preudarek države. Država po prostem preudarku odloča o tem, ali bo podelila svoje državljanstvo ali ne bo, zato četudi ima prosilec izpolnjene pogoje, ki jih določa Zakon za posamezne vrste naturalizacije, lahko zavrne vlogo za sprejem v državljanstvo Republike Slovenije.

## **5.2.4 PRIDOBITEV DRŽAVLJANSTVA PO MEDNARODNI POGODBI**

Pridobitev ali prenehanje državljanstva na podlagi mednarodne pogodbe prihaja realno v poštev samo v primerih spremembe statusa države, npr.: spremembe v teritoriju države in spremembe njenih meja, nastanek več držav na teritoriju prejšnje države. Pridobitev ali prenehanje državljanstva na podlagi mednarodne pogodbe v drugih primerih bi lahko neutemeljeno poseglo in spremenilo posameznikov osebni status, od katerega je odvisna cela vrsta njegovih temeljnih pravic (Debelak in Rakočevič, 2008, str. 85).

## **5.3 PRENEHANJE DRŽAVLJANSTVA PO SLOVENSKEM PRAVNEM REDU**

Državljanstvo je trajno pravno razmerje, ki veže državljana z neko državo tako dolgo, dokler tega razmerja ne prekinemo na poseben način. Tako kot pridobitev državljanstva je tudi prenehanje državljanstva možno na podlagi zakona. Podobno kot pri pridobitvi ima tudi pri prenehanju državljanstva volja posameznika različne pomene. Teoretično je pri prenehanju državljanstva moč razlikovati štiri glavne načine (Šturm, 1996, str. 101):

1. državljanstvo preneha z nekim dogodkom ali z nastopom nekega dejstva, na katerega zakon neposredno in avtomatsko navezuje prenehanje državljanstva,
2. preneha lahko s posebnim aktom pristojnega državnega organa kot kazen,
3. preneha tudi s posebnim aktom pristojnega državnega organa na prošnjo posameznika,
4. končno lahko preneha državljanstvo tudi z enostransko izjavo volje posameznika.

ZDRS v 17. členu določa naslednje načine prenehanja slovenskega državljanstva:

- z odpustom,
- z odrekom,
- z odvzemom,
- po mednarodni pogodbi.

### **5.3.1 ODPUST IZ DRŽAVLJANSTVA**

Odpust iz državljanstva je najpogostejši način prenehanja državljanstva. Za postopek odpusta iz državljanstva je potrebna prošnja in volja posameznika. Volja posameznika za prenehanje državljanstva je v celoti upoštevana samo v primeru, ko ima oseba dvojno državljanstvo in se slovenskemu državljanstvu odreče. Odpust iz državljanstva je vsebinsko zrcalna slika naturalizacije. Podobno kot se pri naturalizaciji podeli državljanstvo na podlagi vloge neke osebe, pri odpustu na podlagi take vloge državljanstvo preneha. Naša zakonodaja o državljanstvu ne pozna pravice državljana za odpust iz državljanstva, tudi kadar so izpolnjeni vsi zakonski pogoji za odpust iz državljanstva, izda pristojni organ odločbo o odpustu z uporabo prostega preudarka. Organ ne sme deliti odpusta iz državljanstva, če niso izpolnjeni vsi zakonski pogoji (Šturm, 1996, str. 102).



O odpustu odloča pristojni organ na zahtevo stranke, če vložnik izpolnjuje naslednje pogoje, ki jih določa ZDRS v 18. členu:

- da je dopolnil 18 let,
- da dejansko živi v tujini,
- da ni ovir zaradi vojaške dolžnosti,
- da je poravnal dolžne davke in druge zakonske obveznosti,
- da ima poravnane preživninske obveznosti iz zakonske zveze in iz razmerja med starši in otroki do oseb, ki živijo v Sloveniji,
- da zoper njega v Sloveniji ne teče kazenski postopek za kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti, če pa je bil v Sloveniji obsojen na zapor, da je to kazen prestal,
- da ima ali dokaže, da bo sprejet v tuje državljanstvo.

Osebi, ki je odpuščena iz državljanstva Republike Slovenije, preneha državljanstvo z dnem, ko ji je vročena odločba o odpustu iz državljanstva Republike Slovenije (ZDRS, 20. člen). Ob vročitvi odločbe mora oseba vrniti vse listine, ki dokazujejo slovensko državljanstvo.

### **5.3.2 ODREK DRŽAVLJANSTVA**

Odrek državljanstva je primer, kjer se volja posameznika izraža v najvišji možni meri. Odrek je v nekem smislu negativna opcija posameznika, ki jo pristojni organ, če so izpolnjeni z zakonom določeni pogoji, sprejme na znanje in izda ugotovitveno odločbo.

Polnoletni slovenski državljan, ki je bil rojen v tujini in ki tam živi, pa ima tudi tuje državljanstvo, se lahko do dopolnjenega 25. leta starosti odreče slovenskemu državljanstvu. Pri tem predpostavljamo, da gre za slovensko državljanstvo iure sanguinis in da ni izgubil slovenskega državljanstva, čeprav je istočasno pridobil tudi tuje državljanstvo. Če so pogoji izpolnjeni, lahko organ, postavljen za odločanje, ugotovi, da je takšni osebi državljanstvo prenehalo z dnem, ko je podal izjavo o odreku državljanstva Republike Slovenije. Za otroka veljajo ista pravila, kot so določena pri odpustu iz državljanstva, in sicer državljanstvo mladoletni osebi preneha na podlagi prošnje obeh staršev, ki zase podata izjavo o odreku državljanstva ali na prošnjo enega ob soglasju drugega roditelja.

### **5.3.3 ODVZEM DRŽAVLJANSTVA**

ZDRS v 26. členu navaja tudi poseben primer prenehanja državljanstva, in sicer z odvzemom. Tak primer pride v poštev pri slovenskem državljanu, ki dejansko živi v tujini in ima tudi tuje državljanstvo. Takemu državljanu se sme odvzeti slovensko državljanstvo le tedaj, če s svojim delom v tujini škoduje mednarodnim ali drugim interesom Republike Slovenije. Za delo, s katerim škoduje mednarodnim in drugim interesom države, se šteje:

- če oseba pripada organizaciji, katere aktivnost meri na rušenje ustavnega reda Republike Slovenije,

- če oseba kot pripadnik tuje obveščevalne službe škoduje interesom Republike Slovenije ali če s tem interesom škoduje s svojim delom v državnem organu ali organizaciji tuje države,
- če je oseba pogosti storilec kaznivih dejanj, ki se preganjajo po uradni dolžnosti, in prekrškov zoper javni red,
- če oseba kljub pozivu pristojnega organa odkloni izpolnitev z ustavo in zakonom predpisane dolžnosti državljana Republike Slovenije.

#### **5.3.4 PRENEHANJE DRŽAVLJANSTVA PO MEDNARODNI POGODBI**

Prenehanje državljanstva na podlagi mednarodne pogodbe prihaja realno v poštev samo v primerih spremembe statusa države, npr.: spremembe v teritoriju države in spremembe njenih meja, nastanka več držav na teritoriju prejšnje države. Prenehanje državljanstva na podlagi mednarodne pogodbe v drugih primerih bi lahko neutemeljeno poseglo in spremenilo posameznikov osebni status, od katerega je odvisna cela vrsta njegovih temeljnih pravic.

#### **5.4 HRVAŠKA IN DRŽAVLJANSTVO**

Ustava Republike Hrvaške iz leta 1991 predpisuje, da se hrvaško državljanstvo, njegova pridobitev in prenehanje urejajo z zakonom (9. člen, 1. odstavek). Na ta način je ustava pooblastila ali obvezala hrvaški sabor, da s posebnim zakonom uredi vsa temeljna vprašanja hrvaškega državljanstva. S tem ko je zadevo prepustila saboru, je Ustava v odnosu na vprašanje državljanstva precizirala samo, da državljan Republike Hrvaške (v nadaljevanju RH) ne morejo biti izgnani iz RH niti se mu ne sme odvzeti državljanstvo in ne more biti izročen drugi državi.

V skladu z ustavnim pooblastilom je sabor leta 1991 pripravil Zakon o Hrvaškem državljanstvu (v nadaljevanju ZDRH). Ta zakon je bil objavljen in stopil v veljavo 8. 10. 1991. Njegova objava ima pomemben pomen zaradi dveh razlogov. Prvi razlog je v tem, ker je zakon stopil v veljavo istega dne, kot je z odločitvijo sabora RH prekinila vse državno-pravne vezi z drugimi republikami in pokrajinami SFRJ in je tako pričela pravno egzistirati kot pravna in suverena država. Drugi razlog je v dejstvu, da je s tem zakonom RH, prvič kot samostojna in neodvisna, suvereno in avtonomno uredila vsa vprašanja hrvaškega državljanstva. ZDRH je uradno prečiščen in dopolnjen leta 1992 (Borković, 1992, str. 178).

#### **5.5 PRIDOBITEV DRŽAVLJANSTVA PO HRVAŠKEM PRAVU**

Hrvaško državljanstvo se pridobi:

- s poreklom,
- z rojstvom na območju RH,
- z naturalizacijo,

- po mednarodni pogodbi.

Primarni način pridobitve državljanstva je s poreklom oziroma po krvni zvezi, sekundarni pa ostali načini, ki služijo kot nujni korektiv prvemu (Dropulić, 2003, str. 25). Iz naštetih načinov pridobitve hrvaškega državljanstva je razvidno, da se državljanstvo lahko pridobi »brez volje« posameznika, tj. po sili zakona in to v primeru pridobitve hrvaškega državljanstva, porekla ali rojstva na območju RH in z voljo posameznika v primeru sprejema tujca v hrvaško državljanstvo na temelju njegove prošnje – z naturalizacijo in po mednarodni pogodbi (Ivanda, 2004, str. 32).

Načela pridobitve hrvaškega državljanstva so:

- načelo krvne zveze ali porekla (*ius sanguinis*),
- načelo območja (*ius soli*),
- načelo prebivališča (*ius domicilii*).

Po načelu krvne zveze ali porekla otrok pridobi državljanstvo svojih staršev, ne glede na to, kje je otrok rojen ali kje živi. Načelo krvne zveze ZDRH sprejema kot primarno načelo za pridobitev hrvaškega državljanstva.

Po načelu območja se državljanstvo otroka določi po državi, v kateri je rojen, ne glede na to, katero državljanstvo imajo njegovi starši.

Po načelu prebivališča posameznik pridobi državljanstvo države, na območju katere prebiva. ZDRH ne pozna v čisti obliki nobenega takšnega primera pridobitve hrvaškega državljanstva po tem načelu. Načelo prebivališča najdemo v kombinaciji z načelom porekla, v primeru rojstva otroka v drugi državi, če mu je eden od staršev hrvaški državljan in če se do dopolnjenega 18. leta priglasí za hrvaškega državljana (Ivanda, 2004, str. 31).

Načelo izključnosti hrvaškega državljanstva pravi, da ima hrvaški državljan poleg hrvaškega državljanstva lahko državljanstvo tudi neke druge države ali več držav. Kadar pa ta oseba, ki ima poleg hrvaškega tudi državljanstvo druge države, nastopa pred organi državne oblasti RH, se smatra izključno za hrvaškega državljana. V tem primeru ne more pred domačimi organi koristiti dejstva, da je državljan tudi druge države, niti ne more koristiti konzularne zaščite države, katere državljanstvo ima poleg hrvaškega (Ivanda, 2004, str. 32).

### **5.5.1 PRIDOBITEV HRVAŠKEGA DRŽAVLJANSTVA PO POREKLU**

Pridobitev državljanstva po poreklu je zasnovano na krvni zvezi posameznika, ki pridobiva državljanstvo, in posameznika, po čigavem državljanstvu se odreja pridobitev državljanstva po poreklu.

Po poreklu hrvaško državljanstvo pridobi otrok, katerega:

- sta v trenutku njegovega rojstva oba starša hrvaška državljana,
- je v trenutku njegovega rojstva eden od staršev hrvaški državljan, otrok pa je rojen v RH,
- je v trenutku njegovega rojstva eden od staršev hrvaški državljan, drugi pa brez državljanstva ali je državljanstvo neznano. Otrok pa je rojen v tujini.

S poreklom hrvaško državljanstvo pridobi tudi otrok, ki je rojen v tujini, katerega pa je eden od staršev v trenutku rojstva hrvaški državljan:

- če je do dopolnjenega 18. leta prijavljen zaradi vpisa kot hrvaški državljan pri nadležnem organu RH v tujini ali v RH,
- če se naseli v RH.

### **5.5.2 PRIDOBITEV HRVAŠKEGA DRŽAVLJANSTVA Z ROJSTVOM NA OZEMLJU REPUBLIKE HRVAŠKE**

Pridobitev hrvaškega državljanstva z rojstvom na ozemlju RH (načelo področja – ius solis) je mogoče le, če je otrok rojen ali najden na ozemlju RH, a sta oba starša nepoznana ali sta neznanega državljanstva ali sta brez državljanstva. Z dopolnilno določbo ZDRH takemu otroku hrvaško državljanstvo preneha, če se ugotovi do njegovega 14. leta, da sta oba starša tuja državljana. Namen te odločbe je, da v eksplicitno določenih primerih otroci ne ostanejo brez državljanstva (Fumić in Foretić, 1997, str. 12).

### **5.5.3 PRIDOBITEV HRVAŠKEGA DRŽAVLJANSTVA Z NATURALIZACIJO**

8. člen ZDRH opredeljuje načine in pogoje pridobitve hrvaškega državljanstva z naturalizacijo. Na tak način lahko državljanstvo dobi tujec, ki je vložil zahtevo za pridobitev hrvaškega državljanstva, če izpolnjuje naslednje pogoje:

- da je napolnil 18 let in da mu ni odvzeta poslovna sposobnost,
- da ima odpust iz dosedanjega državljanstva ali da izkaže, da ga bo dobil, če bo sprejet v državljanstvo RH,
- da je do predaje zahteve imel prijavljeno prebivališče neprekinjeno najmanj 5 let na teritoriju RH,
- da pozna hrvaški jezik govorno in pisno,
- da se da iz njegovega obnašanja zaključiti, da spoštuje pravni red in običaje v RH in da sprejema hrvaško kulturo.

Tujcu, ki je predal zahtevo za sprejem v hrvaško državljanstvo, a v trenutku predaje zahteve nima odpusta iz tujega državljanstva ali nima dokazila, da bo odpust dobil, če bo sprejet v hrvaško državljanstvo, se lahko izda zagotovilo sprejema v hrvaško državljanstvo, če izpolnjuje ostale navedene pogoje. Zagotovilo se izda z rokom trajanja, in sicer na dve leti.

Z naturalizacijo lahko pridobi hrvaško državljanstvo tudi tujec, ki je poročen s hrvaškim državljanom in kateremu je odobreno stalno prebivališče na področju RH. Pogoji za pridobitev stalnega prebivališča pa je, da ima tujec prijavljeno začasno prebivališče v RH neprekinjeno pet let, kar pomeni, da ni bil iz države odsoten v petih letih večkratno 10 mesecev ali enkratno 6 mesecev. Ko je tujcu odobreno stalno prebivališče, lahko zaprosi za hrvaško državljanstvo.

11. člen ZDRH navaja, da lahko z naturalizacijo pridobijo državljanstvo izseljenci, kot tudi njihovi potomci, tudi če ne izpolnjujejo pogojev iz 8. člena ZDRH. Zakon opredeljuje izseljence kot osebe, katere so se izselile iz RH v tujino z namero, da so se tam tudi naseli za stalno.

Skladno z 11. členom ZDRH lahko z naturalizacijo pridobi hrvaško državljanstvo pripadnik hrvaškega naroda, kateri nima prijavljenega prebivališča v RH, izpolnjuje pa pogoje iz 8. člena o ZDRH in da pisno izjavo, da se smatra za hrvaškega državljan. Mora imeti dokaz o osebnem nacionalnem izjavljanju v pravnem prometu: overjena fotokopija delovne knjižice, vojne knjižice, spričevala, indeks, izpis iz matične knjige rojstev, poročne matične knjige ali katerega drugega dokumenta, iz katerega je razvidno, da se smatra hrvaške nacionalnosti.

Z naturalizacijo državljanstvo lahko pridobi tudi tujec kot njegov zakonski partner, katerega sprejem v hrvaško državljanstvo bi predstavljalo interes za RH, čeprav ne izpolnjuje pogojev iz 8. člena ZDRH. Mišljenje o obstoju interesa pa daje pristojno ministrstvo. V praksi so to po navadi posamezniki, ki so vrhunski športniki, umetniki ali znanstveniki.

Mladoletni otrok z naturalizacijo pridobi hrvaško državljanstvo, če izpolnjuje naslednje pogoje:

- če oba starša pridobita državljanstvo z naturalizacijo,
- če z naturalizacijo pridobi državljanstvo samo eden od staršev, otrok pa živi v RH,
- če z naturalizacijo pridobi državljanstvo samo eden od staršev, drugi pa je brez državljanstva ali je državljanstvo nepoznano, otrok pa živi v tujini.

Državljanstvo pa pridobi tudi otrok tujega državljanstva ali brez državljanstva, ki ga je posvojil hrvaški državljan na zahtevo posvojitelja. Ob upoštevanju okoliščin, da je otrok posvojen, je s to odredbo predvideno, da se maksimalno olajša posvojencu pristop k hrvaškemu državljanstvu. Zato je ob zahtevi za državljanstvo potrebno samo dokazati, da otrok spoštuje hrvaško kulturo, pravni red in običaje. Ta odredba je tudi svojevrstni mednarodni pravni standard, ki izhaja iz 21. člena Konvencije o otrokovih pravicah. S to odredbo je predvideno, da otrok, na katerega se nanaša meddržavno posvojenje, uživa isto zaščito in standarde, kateri obstajajo v primeru posvojitve znotraj ene države (Dropulić, 2003, str. 49).

#### **5.5.4 PRIDOBITEV HRVAŠKEGA DRŽAVLJANSTVA PO MEDNARODNI POGODBI**

Posebnost takega načina pridobitve hrvaškega državljanstva je v tem, da ZDRH dopušča možnost sklepanja tudi takih mednarodnih pogodb, s katerimi bi bilo mogoče predvideti pogoje, pod katerimi bi se lahko pridobilo hrvaško državljanstvo. Za take mednarodne pogodbe bi morali opraviti celotno predvideno proceduro njihove sklenitve in eventualnih ratifikacij, da bi bile pravno veljavne in da bi bile v njih vsebovane odredbe o pridobitvi hrvaškega državljanstva in imele polni pravni učinek (Borković, 2020, str. 182).

#### **5.6 PRENEHANJE DRŽAVLJANSTVA PO HRVAŠKEM PRAVNEM REDU**

Hrvaško državljanstvo lahko preneha samo z voljo posameznika, z načinom in pogoji, ki jih določa ZDRH. Zakon ne pozna prenehanja državljanstva z izgubo oziroma z odvzemom, kar izhaja iz 9. člena, 2. odstavka Ustave RH, da se hrvaškega državljanstva ne more odvzeti.

ZDRH predvideva tri načine prenehanja hrvaškega državljanstva:

- z odpustom,
- z odrekom,
- po mednarodni pogodbi.

Vsak od treh možnih načinov prenehanja državljanstva je vezan in odvisen od subjektivne volje posameznika, ki samostojno odloča o svojem državljanstvu. Z odpustom ali odrekom pa lahko prekinejo državljanstvo samo tisti posamezniki, ki že imajo tuje državljanstvo. Odpust pa lahko dobijo tisti posamezniki, kateri imajo dokazilo od pristojnega državnega organa tuje države, da bodo sprejeti v to državljanstvo, če bodo iz hrvaškega odpuščeni.

##### **5.6.1 ODPUST DRŽAVLJANSTVA PO HRVAŠKEM PRAVNEM REDU**

Odpust iz državljanstva je način prenehanja državljanstva na temelju posebnega akta državnega organa, a na temelju volje in prošnje posameznika.

Odpust iz hrvaškega državljanstva bo dobil posameznik, ki je predal prošnjo za odpust in ki izpolnjuje naslednje pogoje:

- da je dopolnil 18 let,
- da nima ovir zaradi vojaške obveznosti,
- da ima poravnane davke, takse in druge zakonske obveznosti proti vsem pravnim in fizičnim osebam v RH, za katere obstaja izvršilni naslov,
- da ima poravnane preživninske obveznosti iz zakonske zveze in iz razmerja med starši in otroki do oseb, ki živijo v RH,
- da ima tuje državljanstvo ali da dokaže, da bo v tuje državljanstvo sprejet.

Odpust iz hrvaškega državljanstva ne more dobiti posameznik, zoper katerega se v RH vodi kazenski postopek za kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti ali če je v RH obsojen na zaporno kazen.

Na zahtevo obeh staršev, katerim je hrvaško državljanstvo prenehalo z odpustom, prav tako državljanstvo preneha njihovim mladoletnim otrokom. Če pa je z odpustom državljanstvo prenehalo samo enemu od staršev, odpust se razširja tudi na mladoletne otroke, je drugi starš tuji državljan. Otroci morajo po 14. letu starosti dati svojo soglasnost za odpust.

Odločba o odpustu iz državljanstva se lahko razveljavi na zahtevo posameznika, ki je dobil odpust, če ne pridobi tujega državljanstva v roku enega leta, ko je bil objavljen sklep o odpustu v Narodnim novinama, in če nadaljuje z življenjem v RH. Prav tako se lahko odločba razveljavi na zahtevo posameznika, ki je dobil odpust in se izselil iz RH, a v roku treh let ni dobil tujega državljanstva, pa je v naslednjih treh letih o tem obvestil diplomatsko ali konzularno predstavništvo RH v tujini ali organ, ki je neposredno pristojen za zadeve o odpustu (Borković, 2002, str. 184).

Odpust iz državljanstva stopi v veljavo z dnem vročitve sklepa o odpustu iz hrvaškega državljanstva.

### **5.6.2 ODREK DRŽAVLJANSTVA PO HRVAŠKEM PRAVNEM REDU**

Evropska konvencija o državljanstvu odvezuje države podpisnice, da dopustijo svojim državljanom, da se odrečejo svojemu državljanstvu pod pogojem, da ne postanejo apatridi, kot tudi zagotoviti, da se državljanstvu lahko odrečejo samo tisti državljani, ki imajo prijavljeno stalno prebivališče v tujini. V skladu s konvencijo se lahko polnoletni hrvaški državljan, ki ima stalno prebivališče v tujini in ima tudi tuje državljanstvo, odpove hrvaškemu državljanstvu. Prenehanje hrvaškega državljanstva z odrekom predstavlja negativno opcijo posameznika, ker posameznik na podlagi pravnih norm z izjavo volje izgubi lastno državljanstvo – hrvaško.

Da se posameznik odreče hrvaškemu državljanstvu, mora izpolnjevati naslednje pogoje:

- da je polnoleten,
- da ima hrvaško državljanstvo,
- da ima prebivališče v tujini,
- da ima državljanstvo druge države.

### **5.6.3 REINTEGRACIJA HRVAŠKEGA DRŽAVLJANSTVA**

Ponovna pridobitev ali reintegracija je modificiran način pridobitve državljanstva z naturalizacijo. Na tak način hrvaški državljan, ki je prosil in dobil odpust iz državljanstva zaradi pridobitve tujega državljanstva, lahko ponovno pridobi hrvaško državljanstvo, če se iz njegovega obnašanja lahko zaključi, da spoštuje pravni red in običaje RH ter sprejema hrvaško kulturo. To pomeni, da posameznik postane dvojni državljan, ker zadrži tuje državljanstvo in ponovno pridobi hrvaško državljanstvo.

V praksi se ta pojav pogostokrat pojavlja. Če se hrvaška državljanica poroči s Slovencem in želi dobiti slovensko državljanstvo, se mora hrvaškemu državljanstvu odreči. Ko dobi državljanstvo RS, lahko ponovno zaprosi za državljanstvo RH.

### **5.7 PRIMERJAVA ZAKONSKE UREDITVE ZAKONA O DRŽAVLJANSTVU REPUBLIKE SLOVENIJE IN ZAKONA O DRŽAVLJANSTVU REPUBLIKE HRVAŠKE**

Zakona o državljanstvu novonastalih držav RS in RH ne vsebujeta zakonske definicije termina državljanstvo. Vendar pa lahko rečemo, da državljanstvo predstavlja pravno in politično vez med posameznikom in državo, vez, ki omogoča uveljavljanje vseh pravic, priznanih v državi. Tudi v Ustavah držav ima državljanstvo svoje mesto. Po hrvaški ustavi hrvaškemu državljanu ni mogoče odvzeti državljanstva niti ga izročiti tuji državi. Slovenija ima v Ustavi RS zapisano, da državljanstvo Republike Slovenije ureja zakon, ki je bil sprejet s potrebno dvotretjinsko večino (Kos, 1996, str. 347).

Oba zakona sta podobno koncipirana. Zakonska besedila sta razdeljena na poglavja. Oba zakona sta uzakonila načelo izključnosti lastnega državljanstva. S tem posredno sicer dopuščata večkratno državljanstvo. Oba zakona urejata pridobitev državljanstva s posvojitvijo. Pogoj za pridobitev državljanstva na ta način je učinek tega pravnega razmerja. Če je posvojitev sklenjena v Sloveniji po predpisih s področja družinsko pravnih razmerij in je posvojenec rojen v Sloveniji, se pridobitev državljanstva izvede po uradni dolžnosti. Če pa je bila posvojitev izvedena v tujini po tujem pravnem redu, se postopek izvede le na zahtevo stranke, ki mora poleg izpisa iz rojstne matične knjige in akta o posvojitvi predložiti tudi pravnomočen sklep pristojnega sodišča v Sloveniji. Hrvaška pa poleg polne posvojitve pozna tudi delno posvojitev, določa, da pridobi otrok državljanstvo le, če je bila izvedena posvojitev, katere učinek je, da posvojitelji pridobijo vse roditeljske pravice in dolžnosti (Kos, 1996, str. 348).

Hrvaški zakon določa, da lahko ministrstvo za notranje zadeve zavrne prošnjo za pridobitev ali prenehanje državljanstva, čeprav so izpolnjeni pogoji za pridobitev ali prenehanje državljanstva, če oceni, da obstajajo razlogi, ki jih narekuje interes RH, da se vloga zavrne.



Pristojni organ o pridobitvi in prenehanju državljanstva je v obeh državah pristojno ministrstvo za notranje zadeve. Prošnja za pridobitev se vloži v kraju stalnega prebivališča. V RH na policijski postaji, v RS pa na upravni enoti. Obe državi predvidevata tudi možnost vložitve prošnje na diplomatsko-konzularnem predstavništvu v tujini. V obeh državah je možno pridobiti državljanstvo z naturalizacijo. V posameznih primerih daje hrvaški zakon poseben pomen pripadnikom hrvaškega naroda, katerim ni potrebno izpolnjevati vseh pogojev, ki so predpisani za naturalizacijo. Tudi slovenski zakon ni izjema, le da je zelo restriktiven. Znanje jezika zahtevata obe državi.

Oba zakona imata poglavje o prenehanju državljanstva. Po hrvaškem zakonu državljanstvo preneha z odpustom, odrekom in po mednarodni pogodbi, posebnost pa je, da hrvaški zakon nima člena o odvzemu državljanstva, pa tudi v vseh pregledanih pisnih virih nisem zasledila, da bi bilo komu kdaj hrvaško državljanstvo odvzeto, saj je tudi v hrvaški ustavi v 9. členu zapisano »da hrvaški državljan ne more biti izgnan iz Republike Hrvaške niti se mu ne more državljanstvo odvzeti in ne more biti izročen drugi državi«. Slovenski zakon pa poleg teh načinov pozna tudi odvzem državljanstva (Kos, 1996, str. 357).

## **6 ODNOSI MED DRŽAVAMA NA PODROČJU OSEBNEGA STATUSA POSAMEZNIKA**

Čeprav so Hrvati naši sosedi že več kot tisoč let in je slovenski narod z njimi v marsikaterem pogledu delil skupno usodo, je bil slovenski človek vendarle bolj obrnjen vase, v boj za lastno preživetje in za svojo identiteto in tem sosedskim odnosom – razen v izjemnih zgodovinskih okoliščinah - ni posvečal velike pozornosti. Danes veliko Slovencev preživlja svoje poletne počitnice na hrvaški obali. Slovenci so po podatkih hrvaškega Ministrstva za turizem na drugem mestu po številu prihodov turistov, s kar 1,1 milijonom prihodov in ustvarjenimi 6,4 milijoni nočitev. Delež slovenskih turistov med tujci pa predstavlja 12 %. Hrvati pa svoje počitnice preživljajo v Sloveniji predvsem v zimskem času na smučiščih. Hrvaška sodi med pomembnejše trge slovenskega turizma. Hrvati so na četrtem mestu v Slovenji po prihodu turistov, povprečno pa v Slovenijo pride okrog 103,000 turistov, kateri ustvarijo okrog 274.000 nočitev. Od leta 2010 poteka sodelovanje med slovensko in hrvaško turistično organizacijo v obliki skupne promocije na tujih trgih. Prav tako veliko Slovencev hodi po nakupih na Hrvaško in Hrvatov v Slovenijo, saj imajo od nakupu v drugi državi pravico do vračila prometnega davka. Zaradi bližine meje so tudi večje dnevne migracije delavcev in pa število mešanih zakonov med državljani Slovenije in Hrvaške.

### **6.1 NARODNOST**

V Republiki Sloveniji živimo prebivalci slovenske narodnostne skupnosti in tri narodne manjšine. Uradni jezik v Sloveniji je slovenščina. Na območjih občin, v katerih živita italijanska ali madžarska narodna skupnost, je uradni jezik tudi italijanščina ali madžarščina.

Okvirno konvencijo, s katero je Slovenija ratificirala varstvo narodnih manjšin Sveta Evrope, je Slovenija sklenila leta 1998, v njej pa ni opredelila točne definicije pojma narodne manjšine. Zato je to prepustila državam pogodbenicam, da same določijo etnične skupine, ki jih v državi podpisnici obravnavajo kot narodne manjšine. Republika Slovenija je v skladu z Ustavo in notranjo zakonodajo RS ob ratifikaciji Okvirne konvencije podala pisno izjavo, da kot narodni manjšini šteje avtohtono italijansko in madžarsko narodno skupnost v RS. Kasneje so k temu dodali še romsko narodno skupnost. V letu 2010 pa je Slovenija generalnemu sekretarju Evrope podala periodično poročilo o položaju in redu narodnostnih manjšin v Sloveniji. Kljub temu pa če primerjamo položaj italijanske narodne manjšine s položajem te manjšine na Hrvaškem, po podatkih Urada za narodne manjšine ostajajo odprta nekatera vprašanja. Kot primer navajajo sofinanciranje italijanskih ustanov na Hrvaškem iz strani Republike Slovenije. To sofinanciranje nima pravne podlage, zato kot eno od možnih in pomembnih rešitev navajajo preučitev možnosti meddržavnega sporazuma.

Narodne manjšine v Sloveniji so:

- italijanska narodna manjšina,
- madžarska narodna skupnost,
- romska skupnost.

Narodna manjšina je etnična skupnost, ki je večinoma zaradi političnih razlogov ostala zunaj svoje matične države. Ponavadi so manjšine zavarovane s strani večinskega prebivalstva s posebnimi zakoni. V preteklosti (do druge polovice 20. stoletja) so bile narodne manjšine žrtve prisilne asimilacije s strani večinskega prebivalstva (<http://sl.wikipedia.org>).

Spletno poročilo Statističnega urada RS kaže, da se je leta 1991, ko se je Slovenija osamosvojila, za italijansko narodno manjšino opredelilo 2959 oseb, medtem ko se je kar 3882 oseb opredelilo, da je njihov materni jezik italijanščina. V letu 2002 se je ta številka v opredelitvi manjšine znižala za približno 700 oseb, kar v odstotkih pomeni 23,7 % manj in 3,1 % manj od vseh, ki so navedli italijanski jezik kot materni jezik. To je v imenovanem obdobju pomenilo 0,11 % vsega prebivalstva na območju RS. Prav tako na območju Republike Slovenije živi po popisu prebivalstva iz leta 2002 približno 10.000 pripadnikov romske narodne manjšine.

Prav tako na območju Republike Slovenije živijo tudi prebivalci madžarske narodne manjšine. Teh je po popisu iz leta 1991 bilo okrog 8000. Vsem narodnim manjšinam v Sloveniji pa so z ustavo zagotovljene pravice, ki jim kot manjšinam pri nas pripadajo. Kot najpomembnejši sta pravici do izražanja narodne pripadnosti in pravica do uporabe svojega jezika in pisave.

Ustava Republike Slovenije Hrvatov v Sloveniji ne navaja niti za avtohtono narodno manjšino niti za etično manjšino, kot so navedeni Italijani, Madžari in Romi v Sloveniji. Hrvati se tudi v slovenskih zakonikih kot tudi v podzakonskih aktih ne navajajo kot etična (nacionalna) manjšina (skupnost), čeprav jih je ob popisu prebivalstva v Sloveniji leta 2002 živelo kar 35.642.

Očitno je, da niti številčnost ne zagotavlja priznavanje pravic, saj so po podatkih slovenskega javnega mnenja nekatere skupnosti, ki nimajo ustavno priznanih pravic, neprimerno številčnejše od tistih, ki jih imajo.

Predsednik Zveze hrvaških društev v Sloveniji je 7. 3. 2011 predal zahtevek za priznanje hrvaške nacionalne manjšine predsedniku Državnega zbora Slovenije Pavlu Gantarju in ob tem poudaril, da z zahtevkom ne želijo pridobiti pravic do parlamentarnega predstavnika ter ustavne in teritorialne opredelitve, temveč si v društvu želijo priznanje kulturnih pravic in pravic do finančne pomoči za kulturno delovanje društva. Kot razlog so navedli več stoletno bivanje Hrvatov na ozemlju današnje Slovenije. Zveza hrvaških društev je podoben zahtevek vložila leta 2000, vendar tudi brez uspeha.

Hrvaška vlada je 22.376 Slovincem že priznala status manjšine. Slovenska manjšina je zapisana v ustavi in za svoje delovanje dobi 380.000 evrov letno.

Hrvaška je sosednja država Republike Slovenije in meji na Slovenijo in Madžarsko, Srbijo, Bosno in Hercegovino in Črno Goro. Z Italijo meji ob morski meji. Po popisu prebivalstva iz leta 2001 živi na Hrvaškem nekaj manj kot 4,5 milijonov hrvaškega prebivalstva, kar po statističnih podatkih iz istega leta predstavlja 89,6 % vseh prebivalcev. Preostali del prebivalstva predstavljajo Srbi (4,6 %), medtem ko je vseh preostalih narodnih manjšin na Hrvaškem nekoliko manj kot 4,5 % - na Hrvaškem živi okrog 20 narodnih manjšin, kar je precej več kakor pri nas.

Uradni, ali kot ga Hrvati imenujejo, službeni jezik Hrvaške je hrvaški, medtem ko njihove narodne manjšine, če jih kot skupni imenovalec primerjamo z italijansko narodno manjšino, ki živi tudi v Sloveniji, na območju Hrvaške uporabljajo italijanski jezik. Govorcev italijanščine je nekaj manj kot 21.000. Ostali jeziki, ki jih na Hrvaškem govorijo, so jeziki priseljencev. Ti so: albanski, bosanski, črnogorski, češki, hebrejski, madžarski, makedonski, tudi slovenski in mnogi drugi.

Kot je iz samih podatkov razvidno, živi na Hrvaškem več narodnih manjšin kot pri nas. Razlog temu so meje Hrvaške z ostalimi državami, kakor tudi velikost same države. V Sloveniji živimo katoliki, medtem ko so na Hrvaškem pravoslavci, muslimani in v največjem deležu katoliki.

Po spletnih podatkih, objavljenih na spletni strani RTV Slovenija, v letu 2012 povečanja števila z ustavo varovanih narodnih skupnosti v Sloveniji trenutno ni pričakovati. V marcu leta 2011 je Pavel Gantar zagotovil, da bodo vse narodne skupnosti v Sloveniji preživele in da se bodo razvijale dobro. Skupni zgodovinski imenovalec Slovenije in Hrvaške je Republika Jugoslavija. V zgodovini sta namreč obe sedaj samostojni državi bili republiki v Jugoslaviji, zato je iz zgodovinskih vzrokov v Sloveniji veliko prebivalcev bivših jugoslovanskih držav.

### **6.1.1 SLOVENCİ V HRVAŠKI USTAVI**

V hrvaški ustavi iz leta 1990 je v temeljnih načelih pisalo, da je Republika Hrvaška država hrvaškega naroda in pripadnikov manjšin, ki so njeni državljani, to pa so Srbi, Muslimani, Slovenci, Čehi, Slovaki, Italijani, Madžari, Židi in drugi. Leta 1997 je stekel postopek za spremembo hrvaške ustave. Takratni predsednik dr. Franjo Tuđman je predlagal, da bi se poimensko navajanje manjšin izpustilo. Temu predlogu se je veliko poslancev uprlo, zato je kazalo, da bo ta del ustave ostal nespremenjen. Toda pred glasovanjem se je v hrvaškem parlamentu znašel nov predlog dopolnila, ki so ga pripravili trije poslanci, in sicer predstavniki Italijanov, Madžarov ter Čehov in Slovakov. V skladu s tem dopolnilom bi se sicer naštevaje manjšin v ustavi ohranilo, vendar bi se črtali Muslimani in Slovenci ter dodali Nemci, Avstrijci, Rusi in Ukrajinci. Tak predlog, brez Slovencev, je tudi v

hrvaškem parlamentu dobil potrebno dvotretjinsko podporo. Merila, po katerih so iz nove Ustave RH izpadli Slovenci, tudi danes niso znana.

18. decembra 1997 sta o novih razmerah, v katerih so se znašli Slovenci na Hrvaškem, razpravljala slovenska vlada in državni zbor. Vlada je sprejela sklepe, s katerimi bi od hrvaške zahtevala pojasnila in zagotovila, da se raven zaščite in podpore Slovincem na Hrvaškem ne bo znižala, vendar bo še naprej gmotno podpirala Slovence na Hrvaškem v njihovem prizadevanju, da ohranijo narodnostne značilnosti in vrednote ter da si v okviru pravnega reda Hrvaške zagotovijo ustrezno zaščito.

Po parlamentarnih in predsedniških volitvah v začetku leta 2000 se je na Hrvaškem v celoti zamenjala oblast. V predvolilni kampanji so hrvaški državljani slovenske narodnosti slišali številne obljube, da jim bo krivica, storjena v času prejšnje oblasti, popravljena. Pa se to ni zgodilo. Novembra leta 2000 se je hrvaški parlament lotil ustavnih sprememb (s ciljem polpredsedniški politični sistem spremeniti v parlamentarni). Predsednik kluba narodnostnih manjšin je ob tej priložnosti vložil amandma za vrnitev Slovencev v ustavo. Toda edini, ki je predlog podprl, je bil poslanec IDS Damir Kajin, ki je izbris Slovencev iz ustave označil za hrvaško nacionalno sramoto. O predlogu dopolnila poslanci niso glasovali. Štiri mesece pozneje so poslanci izglasovali še eno ustavno spremembo. Spet se je ponovila ista zgodba, poslanci IDS-a in predstavnik narodnostnih manjšin so predlagali vrnitev Slovencev v preambulo ustave, Vlada RS je predlog zavrnila, vendar je poslanec IDS-a zahteval glasovanje, katerega je podprlo le 20 poslancev. Tudi Vlada HDZ-ja, v letih 2004–2008, glede tega vprašanja ni sprejela nobene odločitve. V drugem mandatu te vlade pa prihajajo signali, da bi bile ustavne spremembe, ugodne za Slovence na Hrvaškem, mogoče. Hrvaški sabor je 16. junija 2010 slovensko nacionalno manjšino ponovno uvrstil med nacionalne manjšine v preambuli Ustave Republike Hrvaške.

Res je, da Slovenci na Hrvaškem v vsakdanjem življenju izbriša iz ustave niso občutili. Res pa je tudi, da jim je leta 1996 oblast vzela nekaj, kar so že imeli ([http://www.slovenci.hr/si\\_ZVEZA/slovenci-na-hrvaskem](http://www.slovenci.hr/si_ZVEZA/slovenci-na-hrvaskem)).

### **6.1.2 MEŠANI ZAKONI MED HRVATI IN SLOVENC**

Slovenija sodi med narodno (kulturno) religiozno in rasno dokaj homogeno območje. O tem priča tudi zadnji popis prebivalstva iz leta 2002, po katerem v Sloveniji živi 1,631,363 (83,1 %) deklariranih Slovenk in Slovencev in 144,208 (7,5 %) pripadnikov drugih etičnih skupin. Stopnja etično mešanih družin v Sloveniji naj bi tako znašala 20 %, pri čemer niso upoštevana partnerstva in zakoni brez otrok.

Največ mešanih zakonov med Slovenci in Hrvati, ki imajo visoko stopnjo etično mešanih družin, najdemo v občini Metlika in občini Zavrč, ker se nahajata v slovensko-hrvaškem obmejnem pasu. V Metliki je tako od 1,729 družin 558 ali 32,3 % tistih, ki so narodno mešani, največ med Hrvati in Slovenci. V občini Zavrč pa je od 288 družin 87 ali 30,2 %

tistih, ki so etično mešane, tudi v največjem številu med Slovenci in Hrvati (občine, katerih delež mešanih zakonov presega 30 %).

Visoko stopnjo heterogamije med Hrvati, ki se v največji meri poročajo s Slovenci, lahko pojasnimo s fizično bližino matične države in visoko stopnjo kulturne sorodnosti Slovenije in Hrvaške ([www.dlib.si](http://www.dlib.si)).

V letu 2009 je bilo v Sloveniji po podatkih Statističnega urada RS sklenjenih 563 zakonskih zvez, ki so jih državljani RS sklenili s tujimi državljankami. Med ženinom slovenskega državljanstva in nevesto hrvaškega državljanstva je bilo sklenjenih 12,8 % zakonskih zvez. Med nevestami slovenskega državljanstva in ženini tujega državljanstva je bilo sklenjenih 693 zakonskih zvez, od tega 14 % med Slovenkami in Hrvati.

Slovenci in Slovenke na Hrvaškem so izrazito etnično heterogami; samo 14 % Slovencev je poročenih s Slovenko ali Slovencem. Največ je mešanih porok v Medžimurju, Zagorju in Gorskem kotarju, a v več kot 85 % primerov so zakonski partnerji Hrvati (Mežnarić, 1995, str. 205).

## **6.2 ROJSTVO**

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije iz leta 2010 se je v Sloveniji v tem letu rodilo 22.000 otrok, kar je v primerjavi z letom poprej kar za 10,9 % več na 1000 prebivalcev. Vrednost celotne stopnje rodnosti, to je število, ki pove, koliko živorojenih otrok povprečno se rodi na eno žensko v rodni dobi (pri sedanji stopnji umrljivosti in ob predpostavki, da bo ženska dočakala 49. leto starosti), je za leto 2010 znašala 1,57. To je najvišja vrednost v zadnjih dvaindvajsetih letih ([http://www.stat.si/novica\\_prikazi.aspx?id=4015](http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4015)).

V letu 2010 so tako po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije zabeležili najvišjo starost matere. Ta je v tem obdobju bila v povprečju 30,3 leta, kar pomeni, da je rodila skoraj vsaka osma ženska. Kot zanimivost naj omenim, da se je skoraj 12.000 otrok v tem letu rodilo neporočenim materam. Tako se je v letu 2010 rodil 1 otrok več, kakor leta 1991, ko se je Slovenija osamosvojila. Seveda ta podatek velja v primeru, da se je rodil 1 otrok več na 1000 prebivalcev.

**Slika 3: Živorojeni otroci v Sloveniji**

|  | 1991   | 2000   | 2009   | 2010          |
|--|--------|--------|--------|---------------|
| SKUPAJ   | 21.583 | 18.180 | 21.856 | 22.343        |
| <b>Dečki</b>   | 11.116 | 9.368  | 11.309 | <b>11.504</b> |
| <b>Deklice</b>   | 10.467 | 8.812  | 10.547 | <b>10.839</b> |
| <b>Živorojeni na 1000 prebivalcev</b>  | 10,8   | 9,1    | 10,7   | <b>10,9</b>   |
| <b>Povprečna starost matere ob otrokovem rojstvu</b>                                   |        |        |        |               |
| <b>vseh otrok</b>  | 26,3   | 28,3   | 30,1   | <b>30,3</b>   |
| <b>prvega otroka</b>   | 24,1   | 26,5   | 28,5   | <b>28,7</b>   |
| <b>Celotna stopnja rodnosti (povprečno število živorojenih na žensko v rodni dobi)</b> | 1,42   | 1,26   | 1,53   | <b>1,57</b>   |
| <b>Vrstni red rojstva (%)</b>  |        |        |        |               |
| <b>prvo rojstvo</b>  | 47,3   | 50,2   | 49,1   | <b>49,2</b>   |
| <b>drugo rojstvo</b>   | 39,4   | 36     | 36,4   | <b>36,7</b>   |
| <b>tretje rojstvo</b>  | 10,1   | 10,3   | 10,7   | <b>10,3</b>   |
| <b>četrto rojstvo ali rojstvo višjega reda</b>   | 3,2    | 3,5    | 3,7    | <b>3,8</b>    |
| <b>Živorojeni, rojeni zunaj zakonske zveze</b>   | 5.702  | 6.746  | 11.767 | <b>12.441</b> |
| <b>Živorojeni, rojeni zunaj zakonske zveze (%)</b>                                     | 26,4   | 37,1   | 53,8   | <b>55,7</b>   |
| <b>Najpogostejše ime</b>   |        |        |        |               |
| <b>Dečki</b>   | Rok    | Luka   | Luka   | <b>Luka</b>   |
| <b>Deklice</b>   | Maja   | Nika   | Lana   | <b>Eva</b>    |

Vir: SURS

Slika 3 kaže, da se je najmanj otrok v Sloveniji rodilo leta 2000 in največ v letu 2010. Tako je število živorojenih otrok na 1000 prebivalcev v letu 2000 znašalo 9,1, medtem ko se je ta številka v letu 2010 povzpela na 10,9. Povprečna starost matere je bila v letu 1991 v povprečju 24 let, medtem ko v letu 2010 povprečno 30 let. Celotna stopnja rodnosti torej v letu 1991 znaša 1,42, v letu 2010 pa 1,57.

**Slika 4: Naravni prirast, Slovenija**

|  | 1991   | 2000   | 2009   | 2010          |
|--|--------|--------|--------|---------------|
| <b>Živorojeni</b>                          | 21.583 | 18.180 | 21.856 | <b>22.343</b> |
| <b>Umrli</b>                               | 19.324 | 18.588 | 18.750 | <b>18.609</b> |
| <b>Naravni prirast</b>                     | 2.259  | -408   | 3.106  | <b>3.734</b>  |
| <b>Naravni prirast na 1000 prebivalcev</b> | 1,1    | -0,2   | 1,5    | <b>1,8</b>    |

Vir: SURS

Slika 4 prikazuje, da je bil naravni prirast v letu 1991 na 1000 prebivalcev 1,1, v letu 2000 je padel na -0,2, v letu 2010 pa je bil najvišji, saj je znašal kar 1,8 na tisoč prebivalcev.

Na Hrvaškem je bilo v letu 2010 po pisanju Dnevnika HR rojenih 43.361 živih otrok. Stopnja natalitete je tako v letu 2010 na 1000 prebivalcev znašala 9,8. Tako je ta stopnja v enakem letu v primerjavi s stopnjo v Sloveniji nižja, saj je pri nas, kot že zapisano,

znašala 10,9 na tisoč prebivalcev. Stopnja naravnega prirastka je po pisanju tega istega hrvaškega dnevnika bila v letu 2010 negativna, saj je znašala minus 2. Če torej primerjamo naravni prirastek na Hrvaškem v letih od 2001 do leta 2010, ugotovimo, da je najmanjši naravni prirastek na Hrvaškem po podatkih Dnevnika HR bil v letu 2003, ko je bilo rojenih kar 12.907 otrok manj. V letu 2009 je stopnja natalitete na Hrvaškem znašala 10,1 %, stopnja mortalitete (umrljivosti) pa 11,8 %.

### **6.2.1 SLOVENSKI OTROCI, ROJENI V REPUBLIKI HRVAŠKI**

Otroka, ki je mlajši od 18 let in ima vsaj enega starša, ki je bil ob njegovem rojstvu slovenski državljan, lahko starša oziroma roditelj, ki je državljan Republike Slovenije, prigrasita za državljana Republike Slovenije. Od 18. do napolnjenega 36. leta starosti se lahko otrok sam prigrasi kot slovenski državljan, pod pogojem, da je vsaj eden od staršev slovenski državljan. Če pa sta oba starša slovenska državljana, starostne omejitve v tem primeru ni. Prav tako ima otrok, ki je rojen v Sloveniji, vsaj eden od staršev pa je Hrvat, pravico do hrvaškega državljanstva.

### **6.3 LASTNIŠTVO**

Če spregovorim najprej o državnem lastništvu, se lahko najbolj oprem na pisanje časnika Finance, saj so ostali podatki na meni dostopnih mestih, zelo skopi. Po pisanju časnika Finance iz leta 2009 je tako bil po podatkih evropskega združenja FESE delež državnega lastništva v slovenskih podjetjih 23 %, kar je v primerjavi z evropskim povprečjem za 5 % več. Visok delež državnega lastništva v Sloveniji ni naključen, saj je država na zahteve različnih interesnih skupin odkupila večje deleže slovenskih podjetij. V naši državi namreč prevladuje mnenje: „Državno, torej naše.“

Po podatkih Geodetske uprave Republike Slovenije iz leta 2011 je bilo v Sloveniji vseh nepremičnin okrog 6 milijonov, od tega 1 mio stavb, 1,7 milijona delov stavb, 5 mio parcel in 1.180.059 lastnikov nepremičnin. Če se v nadaljevanju opredelim na fizične lastnine v Republiki Sloveniji, pa so ti podatki še bolj skopi. Po anketi o življenjskih pogojih, ki jo je izdelal v letu 2010 Statistični urad Republike Slovenije, je bilo ugotovljeno, da so bili stanovanjski stroški eno težje finančnih bremen za 37 % vseh slovenskih gospodinjstev. Pokazatelj tega odstotka je slab, kar pomeni, da so dohodki na prebivalca tako majhni, da ne uspevajo pokrivati osnovnih stroškov gospodinjstva. Tako je bilo po podatkih iz leta 2010, objavljenih na Statističnem uradu Republike Slovenije, 2 % gospodinjstev, ki si niso mogla kupiti barvnega TV ali pralnega stroja, medtem ko je 66 % vseh gospodinjstev imelo osebni računalnik. Osebni avtomobil je imelo pa kar 81 % vseh gospodinjstev.

Za Hrvaško so ti podatki še bolj skopi, tako jih je moč najti le do leta 2008. Za obe državi, Slovenijo in Hrvaško, pa velja, da je takšno pomanjkanje dostopnih informacij posledica neurejene zakonodaje na tem področju. Ni namreč javno dostopnih podatkov o lastništvu nepremičnin.



**Slika 5: Lastništvo nepremičnin na Hrvaškem**

|                          | 2003.  | 2004.  | 2005.  | 2006.  | 2007.  | 2008.  |
|--------------------------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|
| Poljoprivredno zemljište | 28.645 | 30.811 | 32.845 | 34.930 | 36.699 | 41.962 |
| Građevinsko zemljište    | 21.919 | 26.233 | 25.297 | 26.954 | 23.779 | 23.170 |
| Stambeni prostor         | 55.814 | 57.787 | 54.938 | 59.283 | 45.077 | 40.073 |
| Poslovni prostor         | 4.521  | 4.716  | 3.911  | 3.579  | 2.826  | 2.504  |
| Mješovito                | 56     | 1.155  | 1.520  | 1.727  | 1.716  | 1.664  |

Izvor: HGK, prema podacima Ministarstva financija i Porezne uprave

Vir: Hrvatska gospodarska komora

Kot je iz Slike 5 razvidno, je na Hrvaškem v letu 2003 bilo nekaj več kot 28.000 lastnikov kmetijskega zemljišča, medtem ko se z leti do leta 2008 te številke povečujejo do 41.962 lastnikov kmetijskih zemljišč. Število lastnikov gradbenih parcel je v letu 2003 bilo skoraj 22.000, medtem ko je bilo v letu 2008 teh lastnikov 23.000. Stanovanjskih lastnikov je bilo v letu 2003 okrog 55.000 in je to lastništvo do leta 2008 padlo za skoraj 15.000. Lastnikov poslovnih prostorov je v letu 2003 bilo 4500, v letu 2008 pa se je to število znižalo za 2000.

**Slika 6: Število prodanih stanovanj na Hrvaškem**

|                 | 2003. | 2004. | 2005. | 2006. | 2007. | 2008. | I. - VI. 2009. |
|-----------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|----------------|
| Cijela Hrvatska | 1.436 | 2.166 | 1.482 | 2.109 | 2.580 | 2.543 | 1.500          |
| Grad Zagreb     | 680   | 978   | 765   | 956   | 1.414 | 1.535 | 808            |
| Ostala naselja  | 756   | 1.188 | 717   | 1153  | 1.166 | 1.008 | 692            |

Izvor: Podaci ustupljeni od Hrvatske gospodarske komore, izvor Državni zavod za statistiku

\*Napomena: Trgovačka društva i druge pravne osobe i Agencija za pravni promet i posredovanje nekretninama

\*Od 2004. godine uključeni su i podaci Agencije za pravni promet i posredovanje nekretninama

Vir: Državni zavod za statistiko

Podatki na Sliki 6 kažejo, da je na celotnem Hrvaškem v letu 2003 bilo prodanih 1.436 stanovanjskih prostorov, medtem ko je v letu 2008 to število naraslo za skoraj 1000. V prvi polovici leta 2009 pa je to število doseglo 1500 prodanih stanovanj.

Za Slovenijo teh podatkov ni bilo mogoče najti (zaradi neurejene zakonodaje).

Na Hrvaškem je zdaj lažje kupiti nepremičnino kot kdaj prej. Slovenskim državljanom ob nakupu nepremičnine na Hrvaškem ni več treba prositi za dovoljenje hrvaškega pravosodnega ministrstva, pa tudi »obvoznice«, kakršne so se uporabljale doslej, denimo nakup preko podjetja, niso več potrebne.

Slovenski kupci nepremičnin naj bi imeli na Hrvaškem, ki je kandidatka za sprejem v Evropsko unijo, enake pravice, kot jih imajo kupci iz drugih članic EU. Državni zbor je namreč po hitrem postopku sprejel zakon o pogojih za pridobitev lastninske pravice fizičnih in pravnih oseb držav kandidatk za članstvo v EU na nepremičninah. Torej bi morali imeti možnost nakupa naših nepremičnin tudi Hrvati. Za slovenske državljane bi to v praksi pomenilo predvsem pogostejše kupovanje hrvaških nepremičnin in lažjo legalizacijo.

Slovinci doslej niso mogli postati uradni lastniki, ampak so bili le fiktivni, ker na Hrvaškem kupljene nepremičnine ni bilo mogoče vpisati v zemljiško knjigo. Nakupi torej uradno niso bili mogoči, mogoče pa so bile najrazličnejše druge oblike, nekateri so sklepali posebne zakupne pogodbe, drugi so na Hrvaškem ustanovili podjetje in nepremičnino kupili legalno. Natančnih podatkov o tem, koliko Slovencev ima nepremičnine na Hrvaškem, pa ni mogoče dobiti.

## 6.4 ZAPOSILITEV

Po podatkih Statističnega urada je bila stopnja registrirane brezposelnosti v Sloveniji novembra 2011 11,9 %, kar je tudi razvidno na Sliki 7.

**Slika 7: Stopnja registrirane brezposelnosti**

|        | X 11 | XI 11 |
|--------|------|-------|
|        | %    |       |
| Skupaj | 11,9 | 11,9  |
| Moški  | 11,1 | 11,2  |
| Ženske | 12,7 | 12,7  |

Vir: SURS

**Slika 8: Aktivno prebivalstvo, Slovenija, november 2011**

|   | Število |         | Indeksi                |                         |
|---|---------|---------|------------------------|-------------------------|
|   | X 11    | XI 11   | $\frac{XI\ 11}{X\ 11}$ | $\frac{XI\ 11}{XI\ 10}$ |
| <b>Skupaj</b>                             |         |         |                        |                         |
| Aktivno prebivalstvo                      | 935.322 | 934.488 | 99,9                   | 99,7                    |
| Delovno aktivno prebivalstvo              | 824.417 | 823.419 | 99,9                   | 98,8                    |
| Zaposlene osebe                           | 730.086 | 728.951 | 99,8                   | 97,9                    |
| - pri pravnih osebah                      | 672.723 | 671.945 | 99,9                   | 98,1                    |
| - pri fizičnih osebah                     | 57.363  | 57.006  | 99,4                   | 95,3                    |
| Samozaposlene osebe                       | 94.331  | 94.468  | 100,1                  | 106,3                   |
| - samostojni podjetniki posamezniki       | 54.515  | 54.589  | 100,1                  | 101,0                   |
| - osebe, ki opravljajo poklicno dejavnost | 6.649   | 6.646   | 100,0                  | 97,4                    |
| - kmetje                                  | 33.167  | 33.233  | 100,2                  | 118,7                   |
| Registrirane brezposelne osebe            | 110.905 | 111.069 | 100,1                  | 107,0                   |

Vir: SURS

Iz Slike 8 je razvidno, da je bilo delovno aktivnega prebivalstva novembra 2011 730.000, medtem ko je število brezposelnih oseb za isto obdobje znašalo 110.905.

Po podatkih hrvaške STA, urada za statistiko, je stopnja registrirane brezposelnosti v januarju 2011 znašala 17,7 %, kar je za 5 % več kot je stopnja brezposelnih oseb v Sloveniji. Napovedi za državo so zaradi globalne krize in recesije, ki je značilna za vse države na svetu, slabe. Strokovnjaki namreč po pisanju Dnevnika HR predvidevajo, da bo ta stopnja še naraščala.

**Slika 9: Stopnja brezposelnosti na Hrvaškem**

| Godina                 | ► 2004         | ► 2005         | ► 2006         | ► 2007         | ► 2008         | ► 2009         | ► 2010         | ► 2011         |
|------------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| ZAGREBAČKA             | 13.453         | 13.662         | 13.045         | 11.370         | 9.814          | 11.895         | 15.256         | 15.947         |
| KRAPINSKO-ZAGORSKA     | 5.849          | 6.155          | 5.692          | 4.797          | 4.053          | 5.249          | 6.835          | 7.380          |
| SISAČKO-MOSLAVAČKA     | 18.794         | 18.644         | 17.718         | 16.128         | 15.392         | 16.863         | 18.454         | 18.031         |
| KARLOVAČKA             | 13.100         | 13.600         | 12.968         | 12.029         | 10.815         | 11.462         | 11.894         | 11.280         |
| VARAŽDINSKA            | 10.412         | 10.271         | 9.218          | 7.927          | 6.822          | 8.137          | 9.716          | 9.863          |
| KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA | 7.891          | 8.069          | 7.534          | 6.780          | 5.799          | 6.243          | 7.375          | 7.240          |
| BJELOVARSKO-BILOGORSKA | 11.384         | 11.922         | 11.834         | 11.172         | 10.316         | 11.436         | 12.415         | 11.824         |
| PRIMORSKO-GORANSKA     | 17.702         | 17.576         | 16.220         | 14.461         | 12.911         | 14.910         | 17.878         | 17.780         |
| LIČKO-SENJSKA          | 3.454          | 3.650          | 3.637          | 3.400          | 2.998          | 3.088          | 3.305          | 3.210          |
| VIROVITIČKO-PODRAVSKA  | 9.716          | 9.822          | 9.484          | 8.600          | 7.729          | 8.343          | 9.242          | 9.395          |
| POŽEŠKO-SLAVONSKA      | 5.446          | 5.458          | 5.332          | 5.097          | 4.669          | 5.310          | 5.795          | 5.996          |
| BRODSKO-POSAVSKA       | 15.876         | 15.911         | 15.339         | 14.218         | 12.797         | 14.130         | 16.297         | 16.906         |
| ZADARSKA               | 11.954         | 11.288         | 10.716         | 10.375         | 9.410          | 10.037         | 10.672         | 10.310         |
| OSJEČKO-BARANJSKA      | 32.482         | 32.120         | 30.176         | 27.806         | 25.633         | 28.561         | 32.723         | 32.663         |
| ŠIBENSKO-KNINSKA       | 10.820         | 9.936          | 8.806          | 7.630          | 6.570          | 7.132          | 7.742          | 7.525          |
| VUKOVARSKO-SRIJEMSKA   | 20.183         | 19.611         | 18.477         | 17.590         | 16.380         | 17.269         | 18.748         | 18.377         |
| SPLITSKO-DALMATINSKA   | 40.811         | 39.317         | 37.474         | 34.993         | 31.562         | 33.602         | 37.871         | 39.865         |
| ISTARSKA               | 6.182          | 6.374          | 6.317          | 5.819          | 5.325          | 6.740          | 7.949          | 7.914          |
| DUBROVAČKO-NERETVANSKA | 8.171          | 7.855          | 7.473          | 7.030          | 6.112          | 6.686          | 7.459          | 7.341          |
| MEDIMURSKA             | 7.347          | 7.221          | 6.786          | 5.862          | 5.051          | 5.892          | 7.088          | 6.830          |
| GRAD ZAGREB            | 38.850         | 40.278         | 37.369         | 31.363         | 26.584         | 30.191         | 37.712         | 39.656         |
| <b>Ukupno</b>          | <b>309.875</b> | <b>308.739</b> | <b>291.616</b> | <b>264.446</b> | <b>236.741</b> | <b>263.174</b> | <b>302.425</b> | <b>305.333</b> |

Vir: STA

Iz Slike 9 je razvidno, da se je stopnja brezposelnosti na Hrvaškem od leta 2004 pa v letih do januarja 2011 zmanjševala. Zato se v nadaljevanju svoje diplomske naloge ne morem strinjati z zapisi Dnevnika HR, da se bo stopnja brezposelnih oseb povečevala, kajti podatki, ki jih prikazuje hrvaški statistični urad, kažejo na znižanje oz. padanje števila brezposelnih oseb.

Hrvaški državljan, ki se želi zaposliti v RS, mora imeti delovno dovoljenje. Delovno dovoljenje je dokument, na podlagi katerega lahko domač ali tuj delodajalec sklene pogodbo o zaposlitvi ali delu. Če ima tujec sklenjeno samo pogodbo o delu, nima pa delovnega dovoljenja, je ta pogodba nična in s strani inšpektorata za delo sankcionirana. Delovno dovoljenje omogoča tujcu zaposlitev oziroma delo v RS, izdaja pa ga Zavod RS za zaposlovanje. Delovno dovoljenje se lahko tudi odvzame ali razveljavi, v kolikor delodajalec v predpisanem roku ne prijavi tujca v socialno zavarovanje, ali pa si tujec ne uredi dovoljenja za prebivanje. Po podatkih Statističnega urada RS je bilo v letu 2009 v

Sloveniji zaposlenih 1858 enodnevnih delovnih migrantov iz RH, v letu 2010 je ta številka nekoliko upadla in je delalo 1770 hrvaških državljanov. V letu 2010 pa je bilo izdanih 4.096 dovoljenj za začasno prebivanje iz razloga zaposlitve za hrvaške državljanke v RS.

## **6.5 KOLIZIJA DRŽAVLJANSTEV**

Opredelitev državljanstva države je povezana z državljanstvom v mednarodnem pomenu in z mednarodnim pravom, ki potrjuje, da je stvar vsake države, da definira, kdo so njeni državljani. Ta kodifikacija je med bistvenimi elementi suverenosti. Državljanstvo je orodje izključitve in omogoča opredelitev sestave »političnega telesa«. Zakoni o tem, kdo je in kdo ni državljan, se precej razlikujejo, prav tako pa se tudi precej razlikujejo zakoni povezani z državljanstvom. Rezultat tega je, da veliko oseb zadovoljuje kriterije za državljanstvo v več državah in da je precejšnje število ljudi dvojnih ali večkratnih državljanov (Medved, 2007, str. 140).

Neuskkljenost pravnih ureditev med državami, različni nacionalni interesi posameznih držav ter ne dovolj zavezujoče mednarodne odločbe na tem področju so vzroki za nastanek pojava oseb brez državljanstva na eni strani ter oseb z dvema ali več državljanstvi na drugi strani. Države na splošno niso naklonjene dvojnemu državljanstvu. Mednarodni ideal na področju državljanstva je, da bi vsaka oseba imela samo eno državljanstvo. Ta ideal bi bilo mogoče uresničiti samo tedaj, ko bi imele zakonodaje vseh držav usklajena načela o pridobivanju in izgubi državljanstva, ali pa v primeru, če bi veljalo neko vsem skupno mednarodno pravo.

Statistični podatki iz januarja 2011 kažejo, da je v Sloveniji bilo v tem obdobju skoraj 11,1 % priseljencev, medtem ko je odstotek teh v letu 2008 bil 8,6 %, kar kaže na porast priseljencev v našo državo. To povečanje lahko obrazložim z dejstvi, kot so povečane potrebe po ceneni delovni sili v gradbeništvu, vstop Slovenije v EU, združevanje družin, kar obširneje lahko razložim tako, da so se že priseljeni prebivalci odločali za selitev svojih družin na naše območje. Ti selitveni tokovi so posledica zgodovinskega razvoja naše države, saj smo pred letom 1991 bili članica Republike Jugoslavije.

Ker so po popisu prebivalstva Slovenije 2002 nastale na območju nekdanje Jugoslavije tri nove države (Srbija, Črna Gora, Kosovo), neposredna primerjava za ta tri območja ni mogoča. Kljub temu lahko ugotovimo, da je sodobno priseljevanje iz Črne Gore zanemarljivo. 80 % prebivalcev s prvim prebivališčem v Črni Gori ima slovensko državljanstvo. Najpomembnejša izvorna država priseljencev v zadnjem desetletju ostaja Bosna in Hercegovina; 40 % oseb, katerih prvo prebivališče takoj po rojstvu je bilo v Bosni in Hercegovini, nima slovenskega državljanstva. V primerjavi z obdobjem pred osamosvojitvijo Slovenije se je najbolj zmanjšalo priseljevanje s Hrvaške v Slovenijo. Tudi starostna sestava teh priseljencev (povprečno so stari 55,7 let ali kar 14 let starejši od povprečja za prebivalstvo Slovenije) se izrazito razlikuje od starostne sestave priseljencev z drugih območij, poleg tega jih ima kar 87 % slovensko državljanstvo. Med omenjena

druga območja izvora priseljencev spadata Kosovo in Makedonija; od tam namreč prihaja tipično začasna delovna migracija mladih in novodobnih priseljencev (priseljenci s Kosova so stari povprečno 34,3 leta, iz Makedonije pa 39,4 leta). Med priseljenci s Kosova jih ima posledično državljanstvo Slovenije le 22 %, med priseljenci iz Makedonije pa je takih za tretjino. Med priseljenci s Kosova izrazito prevladujejo moški (72 %), med priseljenimi tujci iz Bosne in Hercegovine je moških celo 80 %. Priseljenci iz Srbije, kot tretje najpomembnejše države prvega prebivališča priseljencev v Sloveniji, pa imajo značilnosti tako pred osamosvojitvenih kot sodobnih selitvenih tokov. Državljanstvo Slovenije ima 69 % prebivalcev s tega izvornega območja, sodobni priseljenci iz Srbije pa kažejo veliko podobnost s priseljenci s Kosova (med priseljenimi tujci iz Srbije je 72 % moških) ([http://www.stat.si/novica\\_prikazi.aspx?id=4430](http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4430)).

Vzroki priseljevanja in kolezije državljanstev so tudi na Hrvaškem pogojeni z zgodovinskim razvojem, saj je tudi Hrvaška v preteklosti bila članica Jugoslavije. Tako tudi Hrvaška po pisanju hrvaškega statističnega urada STA beleži večji migracijski saldo. Kar pomeni, da se več oseb na Hrvaško priseljuje, kakor pa iz nje seli. Največ priseljencev je tako moč zabeležiti iz držav nekdanje Jugoslavije, v letu 2005 se jih je priselilo 14.230, odselilo pa 6.012. Največ priseljencev je bilo iz Bosne in Hercegovine, medtem ko so se izselili največ v Srbijo in Črno Goro.

## **6.6 HRVAŠKI IMIGRANTI V SLOVENIJI**

Na hitro integracijo hrvaških imigrantov v slovensko društvo je vplivalo nekaj faktorjev; heterogeno izseljevanje, motivi trajne naselitve, kulturna in religijska podobnost in bližina teritorija. Ob osamosvojitvi obeh držav so Hrvati v Sloveniji postali imigrantska populacija. Ni jim priznan status nacionalne manjšine in s tem so prikrajšani za pravice in prednosti, ki so z zakonom predpisane za nacionalne manjšine. Ena od posledic tega je, da se je večina hrvaških imigrantov asimilirala v novo sredino. Tako da se glede na predhodni popis čedalje več Hrvatov opredeli za Slovence. Čeprav obstaja nekoliko hrvaških izseljeniških društev v Sloveniji, je zelo malo članov tretje in četrte generacije, kajti oni so bolj seznanjeni s slovensko kot s hrvaško kulturo. Znotraj družin pa slabo prakticirajo etnično identiteto, s tem pa tudi blede materinski jezik. To je posledica velikega števila mešanih zakonov, kot tudi neobstoja možnosti učenja hrvaškega jezika v šolah (Perić, 2004, str. 743).

V hrvaških društvih v Sloveniji je zelo malo pripadnikov druge in tretje generacije, kateri so v glavnem rojeni v Sloveniji. Hrvaško identiteto vzdržujejo samo znotraj družine. Delno se identificirajo kot Hrvati in bolj so orientirani na slovensko kot hrvaško kulturo. Pomembne so raziskave o razlikah hrvaških imigrantov in njihovih otrok, ki prinašajo naslednje podatke:

1. odrasli in otroci govorijo oba jezika, odrasli več uporabljajo samo hrvaški, a otroci več slovenski jezik,

2. večina odraslih z otroci govori oba jezika, večina otrok pa z bratom/sestro govori samo slovenski jezik,
3. odrasli s prijatelji komunicirajo največ v hrvaščini, a otroci uporabljajo oba jezika. Materinski jezik uporabljajo v glavnem za komunikacijo s starši,
4. odrasli bolje govorijo in pišejo hrvaški jezik, otroci pa slovenski jezik.

Večina Hrvatov se je doselila v Slovenijo v šestdesetih in sedemdesetih letih prejšnjega stoletja. Ustvarili so določen standard in našli svoje mesto v sredini, v kateri živijo. Njim se postavlja vprašanje, ostati ali se vrniti v Republiko Hrvaško? Če se razmišlja o vračanju, se vprašanje postavlja, kdaj, sedaj ali po priznani pravici za pokojnino? Dokler se prve generacije Hrvatov vsaj v podzavesti ukvarjajo z vprašanjem o vračanju na Hrvaško, se to vprašanje ne postavlja v drugi generaciji, še manj pa v tretji (Križan, 1997, str. 259).

## **6.7 ZNAČILNOSTI SLOVENCEV KOT IMIGRANTOV**

Slovenci smo znani kot narod razseljenih, izseljenih, preseljevanih oseb. Zato smo si v dolgih stoletjih prenašanja različnih oblik marginalizacije, tujstva in selitev razvili določene oblike prilagajanja na tujstvo in socialne promocije v novih okoljih. Da so bili Slovenci v tej strategiji uspešni, dokazujejo različne, a zelo žilave slovenske manjšine v okoliških državah in prav tako odporne skupine slovenskih imigrantov in izseljencev vsepovsod po svetu.

Zaradi podobnosti v kulturi in v socialnih usmeritvah, saj sta oba naroda dolgo časa živela v podobnih socialnih, kulturnih in političnih razmerah, večina Slovencev na Hrvaškem ni doživela izrazitega migracijskega kulturnega šoka. Imeli so vse pogoje za hitro in uspešno socialno integracijo brez potrebe po izgubi svoje nacionalne identitete. Geografska bližina Slovenije je še dodatno olajševala ohranjanje stika s slovensko kulturo in jezikom. Pripadnost skupni jugoslovanski republiki je imela za posledico, da se Slovenci na Hrvaškem niso imeli za tujce, temveč za prebivalce iste države, ki so se preselili iz ene republike v drugo (Ule, 1995, str. 311).

Za slovensko manjšino na Hrvaškem se lahko reče, da pripada starejši populaciji v RH, ker je skoraj 55 % Slovencev starejših od 50 let, a mlajših od 25 let je le 12 %. Najštevilčnejša skupina je od 75 let naprej (13.2 %) in skupina med 60. in 64. (10.8 %) letom. 60 % je žensk in 40 % moških. Za slovenski jezik kot materni jezik se je ob popisu prebivalstva leta 1991 opredelilo 19.341 oseb, kar pomeni, da 13.6 % tistih, ki so se opredelili za Slovence, ne uporablja slovenščine kot svoj materni jezik.

## 7 ZAKLJUČEK

Največji del selitve med Slovenijo in drugimi republikami nekdanje Jugoslavije, med njimi tudi Hrvaške, je potekal v času skupne države v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Te selitve so imele značaj notranjih selitev in so potekale brez kakršne koli migracijske politike oziroma nadzora selitvenih tokov. Tudi po osamosvojitvi je Slovenija še vedno povezana z državami nekdanje Jugoslavije.

Zaradi bližine držav so se Slovenci in Hrvati pogostokrat preseljevali v sosednjo državo, predvsem zaradi boljših delovnih mest, velikokrat pa tudi zaradi združitve družin. Prav tako je bila izmenjava prebivalstva zelo pogosta zaradi jezikovne, kulturne in verske sorodnosti slovenskega in hrvaškega prebivalstva na obmejnem območju. Po razpadu skupne države so mnogi ostali kot tujci v drugi državi, v kateri so lahko dobili državljanstvo, če so za to izpolnjevali potrebne pogoje.

Da bi si olajšali življenje, so se začeli združevati v različne organizacije, ki so jih ustanovili. Tako v Republiki Sloveniji deluje dvanajst hrvaških društev in šestnajst slovenskih društev v Republiki Hrvaški, katerih osnovna naloga je organizacija, združevanje in povezovanje zamejcev. Število dvojnih državljanstev v Sloveniji ni znano, se je pa močno povečalo ob njeni osamosvojitvi.

Po podatkih hrvaškega Zavoda za statistiko je bilo največ Slovencev na Hrvaškem leta 1953. Največji številčni upad pa je bil zabeležen med letoma 1971 in 1981. Ob zadnjem popisu prebivalstva leta 2001 se je za Slovence na Hrvaškem izreklo 13.173 prebivalcev Hrvaške, kar je za skoraj polovico manj, kot ob popisu prebivalstva leta 1991. Kljub zakonski zaščiti in dejanskim manjšinskim pravicam, število Slovencev na Hrvaškem iz leta v leto upada. V Republiki Sloveniji je živel, po podatkih popisa iz leta 1991, 52.876 prebivalcev, ki so se opredelili kot Hrvati, podatki popisa iz leta 2002 pa kažejo, da je ta številka nekoliko padla in se je za Hrvate izreklo 35.672 stanovalcev Republike Slovenije. Število Hrvatov se zmanjšuje, kot posledica integracije in asimilacije v slovensko društvo. Hkrati je to tudi posledica večjega števila hrvaško-slovenskih mešanih zakonov, kjer se otroci večinoma opredelijo za Slovence, ker v Sloveniji tudi dejansko živijo. To je tudi posledica velikega števila dvojnih državljanstev, saj imajo otroci iz mešanih hrvaško-slovenskih zakonov po navadi državljanstvo očeta in matere.

Velike politične spremembe ob koncu osemdesetih in v začetku devetdesetih let v Sloveniji in na Hrvaškem so vplivale na spremembe suverenosti v državah. Jugoslavija je razpadla in na njenem ozemlju sta med drugimi nastali tudi suvereni državi Slovenija in Hrvaška. Obe državi sta s svojimi notranjimi zakonodajami, upoštevajoč predvsem zaščito lastnih nacionalnih interesov, opredelili osnovno državljanstvo. Pri tem so z bolj ali manj liberalnimi pogoji omogočile pridobitev svojega državljanstva.



Zakon o hrvaškem državljanstvu (v nadaljevanju ZHD) je Sabor Republike Hrvaške sprejel 28. junija 1991 na podlagi 89. člena Ustave Republike Hrvaške, na podlagi 6. in 7. člena Ustavnega zakona. ZHD predvideva štiri načine pridobivanja državljanstva. Po rodu, z rojstvom na ozemlju Republike Hrvaške, z naturalizacijo in po mednarodni pogodbi. Osnovno načelo pri podelitvi hrvaškega državljanstva je načelo po rodu oziroma načelo konsangvinitete, ki se uporablja za Hrvate iz ostalih delov SFRJ. Za preprečevanje apatridnosti služi načelo rojstva na ozemlju. Za razliko od Slovenije Hrvaška nima problemov z apatridi. Uporaba načela konsangvinitete iz ZHD omogoča pridobitev hrvaškega državljanstva etičnim Hrvatom tudi brez pristne in učinkovite vezi z Republiko Hrvaško, kar pa je v nasprotju u mednarodno-pravnim načelom nediskriminatornemu podeljevanju državljanstva. Hrvaško državljanstvo pa preneha z odrekom, odpustom in po mednarodni pogodbi.

ZDRS sodi med osamosvojitvene zakone in je z vidika suverenosti Republike Slovenije pomemben, saj je vzpostavil začetno državljansko telo države Slovenije. ZDRS je začel veljati z dnem osamosvojitve, 25. junija 1991. Zakon določa načine in pogoje za pridobitev in izgubo slovenskega državljanstva. Državljanstvo se pridobi po rodu, z rojstvom na območju Republike Slovenije, z naturalizacijo in po mednarodni pogodbi. Izgubi pa se z odpustom, z odrekom, z odvzemom in po mednarodni pogodbi.

Slovenija in Hrvaška dobro sodelujeta na področju turizma, gospodarstva in trgovine. Vendar pa ostajajo odprta vprašanja na področju državne meje, kjer po dolgih letih prizadevanja za ureditev državne meje med Slovenijo in Hrvaško še ni rešitve.

## LITERATURA IN VIRI

1. BIBIČ, Adolf (1997). *Politološki preseki, civilna družba in politični pluralizem*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
2. BORKOVIĆ, Ivo (2002). *Upravno pravo*. Narodne novine, Zagreb.
3. DEBELAK, Slavko, RAKOČEVIČ, Slobodan (2008). *Upravnopravne notranje zadeve*. Fakulteta za upravo, Ljubljana.
4. DROPULIĆ, Julijano (2003). *Statusna prava građana*. Vizura, Zagreb.
5. IVANDA, Stipe (2004). *Policijsko upravno pravo*. Narodne novine, Zagreb.
6. KOS, Borivoj (1996). *Primerjava zakonov o državljanstvu novonastalih držav na ozemlju bivše Jugoslavije*.
7. KRIŽAN, Kero (1997). *Hrvati u Sloveniji i njihov utjecaj na gospodarsku razmjenu*. Institut za migracije i narodnost, Zagreb.
8. MESOJEDEC-PRVINŠEK, Alenka, DEBELAK, Slavko (1997). *Citizenship and legal continuity the declaration of independence of the Republic of Slovenia*. Croatian critical law, Zagreb.
9. MESOJEDEC-PRVINŠEK, Alenka (1997). *Prepisi o državljanih in tujcih z uvodnimi pojasnili*. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana.
10. MEŽNARIĆ, Silva (1995). *Slovenci u Hrvatskoj: podaci i model jednog (sociološkog) istraživanja*. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.
11. PEJOVIĆ-FUMIĆ, Lidija, FORETIČ, Davorka (1997). *Statusna prava građana*. Informator, Zagreb.
12. RAKOČEVIČ, Slobodan (1999). *Predpisi o tujcih in azilu*. Komentar. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana.
13. ŠTURM, Lovro (1996). *Upravni zbornik*. Inštitut za javno upravo, Ljubljana.
14. ULE, Mirjana (1995). *Socialna psihologija odnosa med manjšino in večino ali Slovenci na Hrvaškem*. Inštitut za narodna vprašanja, Ljubljana.

## PRAVNI VIRI

1. Evropska konvencija o državljanstvu, 1997, ETS, št. 166.
2. Uredba o vodenju in vzdrževanju CPR ter postopku za pridobivanje in posredovanje podatkov: Ur. list RS, št. 70/00 in 28/02-NPB1.
3. Ustava Republike Hrvaške, Narodne novine, broj, 56/90, 135/97, 8/98 uradno prečiščeno besedilo, 113/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10.
4. Ustava Republike Slovenije, Ur. l. RS, št. 33I/1991. Spremembe: Ur. l. RS, št. 42/1997, 66/2000, 24/2003, 69/200469/2004, 69/2004, 68/2206I.
5. Zakon o mednarodni zaščiti, Uradni list Republike Slovenije, št. 111/2007. Spremembe: Ur. l. RS, št. 111/2008 Odl.US: U-I-95/08-14, Up-1462/06-39, 30/2009 Odl.US: U-I-50/08-16, Up-2177/08-1658/2009, 37/2010, Odl.US: Up-958/09-18, U-I-199/09-6, 99/2010, 11/2011-UPB2, 26/2011 Odl.US: Up-456/10-22, U-I-89/10-16, 98/2011 Odl.US: U-I-292/09-9, Up-1427/09-16.

6. Zakon o centralnem registru prebivalstva, Uradni list Republike Slovenije, št. 72/2006-UPB1.
7. Zakon o državljanstvu Republike Hrvaške, Narodne novine, 53/91, 70/91, 28/92, 113/93, 4/94, 130/11.
8. Zakon o državljanstvu Republike Slovenije, Uradni list Republike Slovenije, št. 24/2007-UPB2.
9. Zakon o matičnem registru, Uradni list Republike Slovenije, št. 11/2011-UPB2.
10. Zakon o prijavi prebivališča, Uradni list Republike Slovenije, št. 59/2006-UPB1.
11. Zakon o tujcih, Uradni list Republike Slovenije, št. 71/2008-UPB5.
12. Zakon o osebnem imenu, Uradni list republike Slovenije, št. 20/2006.

## **INTERNETNI VIRI**

1. Digitalna knjižnica Slovenije (2012). Dostopno 20. 1. 2012 na: <http://www.dlib.si/>.
2. Geodetska uprava Republike Slovenije (2012). Dostopno 25. 1. 2012 na: [http://www.gu.gov.si/nc/si/iskalnik/?tx\\_goviskalnik\\_pi1\[form\]=extended&tx\\_goviskalnik\\_pi1\[q\]=%C5%A1tevil%20nepremi%C4%8Dnin%20v%20sloveniji&tx\\_goviskalnik\\_pi1\[wm\]=wrd](http://www.gu.gov.si/nc/si/iskalnik/?tx_goviskalnik_pi1[form]=extended&tx_goviskalnik_pi1[q]=%C5%A1tevil%20nepremi%C4%8Dnin%20v%20sloveniji&tx_goviskalnik_pi1[wm]=wrd).
3. Ministrstvo za notranje zadeve (2011). Dostopno 20. 11. 2011 na: [http://www.mnz.gov.si/si/mnz\\_za\\_vas/osebni\\_in\\_tajni\\_podatki/osebni\\_podatki\\_iz\\_crp/](http://www.mnz.gov.si/si/mnz_za_vas/osebni_in_tajni_podatki/osebni_podatki_iz_crp/).
4. Ministrstvo za zunanje zadeve (2011). Dostopno 23. 11. 2011 na: [http://mzz.gov.si/si/konzularne\\_informacije/vizumske\\_informacije/splosno\\_o\\_vizumih/#c9336](http://mzz.gov.si/si/konzularne_informacije/vizumske_informacije/splosno_o_vizumih/#c9336).
5. Statistični urad Republike Slovenije (2012). Dostopno 22. 10. 2012 na: [http://www.stat.si/novica\\_prikazi.aspx?id=4015](http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4015).
6. Statistični urad Republike Slovenije (2012). Dostopno 16. 1. 2012 na: [http://www.stat.si/novica\\_prikazi.aspx?id=4015](http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4015).
7. Statistični urad Republike Slovenije (2012). Dostopno 16. 1. 2012 na: [http://www.stat.si/novica\\_prikazi.aspx?id=4430](http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4430).
8. Studija tržišta nekretnina (2012). Dostopno 1. 2. 2012 na: [http://www.uredjenazemlja.hr/web/uploads/assets/dokumenti/zavrsne\\_analize\\_i\\_studije/Studija\\_trzista\\_nekretnina\\_Final\\_sa\\_slikama\\_i\\_predgovorom\\_i\\_.pdf](http://www.uredjenazemlja.hr/web/uploads/assets/dokumenti/zavrsne_analize_i_studije/Studija_trzista_nekretnina_Final_sa_slikama_i_predgovorom_i_.pdf).
9. Wikipedia (2012). Dostopno 5. 1. 2012 na: [http://sl.wikipedia.org/wiki/Narodna\\_manj%C5%A1ina](http://sl.wikipedia.org/wiki/Narodna_manj%C5%A1ina).
10. Zveza slovenskih društev na Hrvaškem (2012). Dostopno 15. 1. 2012 na: [http://slovinci.hr/si\\_ZVEZA/slovinci-na-hrvaskem](http://slovinci.hr/si_ZVEZA/slovinci-na-hrvaskem).